

Буряадай АССР-эй зургаадахи зарлалай Верховно Соведэй юһэдэхи сесси

АЖАХЫДА—АМЖАЛТА ДЭБЖЭЛТЭ!

Байгша оной июлиин 28-най үдэр Соведүүдэй хоёрдохи байшангай ехэ зал дотор Буряадай АССР-эй зургаадахи зарлалай Верховно Соведэй юһэдэхи сесси болож үнгэрбэ.

Арадай һунгамалнуудай тус хуралдаан дээрэ 1966 оной турша дотор Буряадай АССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ талаар гүрэнэй түсэбэй ямараар дүүргэгдэжэ байһан тухай асуудал зүбшэгдэбэ, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй указууд баталагдаба.

Түрүүшын асуудалаар республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, депутат нүхэр **Барьядаев К. Л.** элидхэл хэбэ. Тиихэдээ Буряад ороной арадай ажахые хүгжөөхэ талаар 1966 оной түрүүшын хахадай турша дотор ямар үрэ дүнгүүдэй туйлагдаһан, дутуу дунданuудай үзэгдэһэн тухай хөөрэжэ үгэбэ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгын эхилхэдэ, нэн түрүүн депутат, хүдөө ажахын талаар Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр **Стрелков А. Н.** (Түнхэнэй һунгуулиин 89-дэхи округ) үгэ абажа, хүдөө ажахын асуудалнууд дээрэ тогтобо. Газар уһалалгые үргэнөөр эрхилхэ, нютагай болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые, гербицид хоронуудые шадамараар хэрэглэхэ тушаа онсо анхарал хандуулба, олохон үнэтэ дурадхалнуудые оруулба.

Республикын финанснуудай министр, депутат **Ендонов Ч. В.** (Брянска һунгуулиин 93-дахи округ) байгша оной түрүүшын хахадай турша дотор гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай тодорхойгоор мэдээсэбэ.

Удаань Мухар-Шэбэрэй аймагай «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ, депутат нүхэр **Тютрин Н. Г.** (Мухар-Шэбэрэй һунгуулиин 73-дахи округ) түрэл колхозойнгоо ажал хэрэгүүд тухай хөөрэбэ.

Ажаһуудалай, гэр доторой эд бараа, багажа хэрэгсэлнүүдые хүн зоной эрилтын ёһоор бүрин гүйсэдөөр гаргадаг болохо тухай республикын нютагай промышленностиин министр нүхэр **Завгородняя М. Ф.** хэлэбэ.

Барилга эрхилэлгээр хараалагдаһан түсэбэй хэды дүүргэгдэбэшье, тэрэнние саашадань хурдадхаха, шанарыень һайжаруулха тушаа «Бурятцелинстрой» трестын эрхилэгшэ, депутат нүхэр **Убеев В. П.** (Дээдэ-Худанай һунгуулиин 109-дэхи округ) суглараагшадай гол анхарал хандуулба.

Мал ажалай ашаг шэмэ абаха талаар хахад жэлэйнгээ даалгабарие Яруунын ажалшадай амжалта түгэсөөр дүүргэһэн тухай КПСС-эй Яруунын райкомой секретарь, депутат нүхэр **Мулонов М. М.** (Ранжуровай һунгуулиин 6-дахи округ) элидхэбэ.

Тэрэшэлэн элидхэл тушаа «Бурятэнергиие» эрхилэгшэ **Бутин Б. С.**, Хяагтын үйлэдбэриин управлениин начальник, депутат нүхэр **Иванов П. Н.** (Хүдэриин һунгуулиин 71-дэхи округ), республикын хүдөө ажахын министр, депутат нүхэр **Игнатьев И. А.** (Дээдэ-Хүрбын һунгуулиин 106-дахи округ), республикын гэгээрэлэй министр, депутат нүхэр **Дугаров С. Г.** (Тоорын һунгуулиин 87-дохи округ), КПСС-эй обкомой секретарь, депутат нүхэр **Раднаев Д-Н. Т.**, Баргажанай леспромхозой тракторист, депутат нүхэр **Молоков Ф. Д.**, республикын «Сельхозтехникэ» гэжэ нэгэдэлэй начальник, депутат нүхэр **Антоненко Н. Т.** үгэ хэлэбэд.

Элидхэл тушаа тогтоол абтаа.

Удаань Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй указууд баталагдаа.

Энээгээр сесси хүдэлмэреэ түгэсхэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: заседаниин зал соо.

Ф. Сорокиной фото.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! *43-дахи жэлээ гарана.*

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 179 (11165) | **1966 оной июлиин 30, суббото** | **Сэн 2 мүнгэн**

АЖАЛША РОССИИ ДАБШАЛТА

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Центральна Статистическэ Управлени 1966 оной түрүүшын хахадта республикын арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын дүнгүүд тухай мэдээсэбэ.

России Федерациин ажалшад КПСС-эй XXIII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлжэ, 1966 оной түрүүшын хахадта арадай ажахые хүгжөөхэ, арадай материальна ажаһуудалые һайжаруулха, соёл культурые дээшэлүүлхэ талаар шэнэ амжалтануудые туйлаа гээд мэдээсэл соо хэлэгдэнэ.

Промышленна үйлэдбэриин ниитэ хэмжээнэй, олонхи шухала продуктнуудые гаргаха 1966 оной түрүүшын хахадай түсэбые РСФСР-эй промышленность үлүүлэн дүүргээ. Нёдондо жэлэй энэ үетэй сасуулхада, промышленна үйлэдбэри 7 процентһээ ехээр ургаа.

Энэ үе соо промышленностиин зарим һалбаринуудай гаргадаг продукци ехэ болоо гэбэл: электроэнерги, теплоэнерги—10 процентээр, түлишын промышленность—8, хара ба үнгэтэ металлурги—9, химиин промышленность—11, машина бүтээлгэ, металл болбосоруулга—10, ой модоной, модо болбосоруулгын, целлюлоз-саарһанай промышленность—3, барилгын материалнуудай промышленность—8, хүнгэн промышленность—7, эдеэ хоолой промышленность—3, соёл культурын, ажаһуудалай хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгэ—12 процентээр.

Бүхы министерствэнүүд хахад жэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргээ. Архангельскэ, Томско, Камчаткын, Сахалинай областьнуудһаа, Карелиин АССР-һээ гадна, бүхы областьнууд, хизаарнууд, автономито республиканuудай промышленность продукт гаргаха хахад жэлэйнгээ түсэбые дүүргээ.

Түрүүшын хахад жэлдэ үйлэдбэриие түсэблэлгын, экономическэ талаараа урмашуулгын шэнэ гуримда оруулагдаһан предприятинүүд продукци худалдаха, олзо доход абаха, ашаг олзотойгоор худалхэ дээшэлүүлэгдэһэн түсэбүүдые дүүргэнэ гээд мэдээсэл соо хэлэгдэнэ.

Худалдагдаха продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха хахад жэлэй түсэб дүүргэгдээ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ түсэб үлүүлэн дүүргэгдэһэн байна.

Промышленностьда туйлагдаһан амжалтануудай хажуугаар РСФСР-эй зарим министерствэнүүд болон ведомствэнүүдэй хүдэлмэридэ дутуу дунданууд гараа. Олон предприятинууд продукци гаргаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө дүүргээгүй.

РСФСР-эй ЦСУ-гай мэдээсэлэй хүдөө ажахы тухай хэлэгдэһэн бүлэг соо иигэжэ бэшэгдэнэ: энэ жэлэй хабарай тарилга саг соогоо үнгэргэгдөө. Хабарай ургамалнуудые тариха талаар колхоз, совхозуудай хараалһан түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Хабарай шэниисэ, шара будаа, гэрнүүхэ, наран сэсэг, нэгэ жэлэй ногоонууд түсэбһөө гадуур таригдаа. Уһалагдадаг газар дээрэ миллионһоо ехэшэ гектар тарилга хэгдээ. Нёдондо жэлэйхиһээ түргөөр үбһэ, силос хуряалга ябажа байна.

Колхоз, совхозуудта һү һаалга нёдондо жэлэй энэ үетэй сасуулхада, 7 процентээр, мяха абалга—18 процентээр, үндэгэ абалга 10 процентээр ехэ болоо. Мал ажалай ашаг шэмэ ехээр абаһаг болоһонтой дашарамдуулан гүрэндэ худалдалга ехэ болоо. Гүрэндэ малай ашаг шэмэ худалдаха түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин материальна-техническэ бааза бата бэхи боложо байнхай.

Энэ жэлэй түрүүшын хахадта республика дотор капитальна барилгын ехэ түсэб бэелүүлэгдэжэ байгаа. 5,3 миллиард түхэриг ниитэ сэнтэй гол фонднууд ашаглалгада оруулагдаа. РСФСР-эй арадай ажахыда гүрэнэй капитальна һомололгын хэмжээн 10,4 миллиард түхэриг болобо.

Республикын арадай ажахыда хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай тоо хахад жэлэй туршада дунда зэргээр 48,2 миллион хүн боложо, 1965 оной түрүүшын хахадтай сасуулхада, 1 миллион 600 мянган хүнөөр гэхэ гү, али 3,3 процентээр олон болоо.

Нёдондо жэлэй түрүүшын хахадтай сасуулхада, хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай мүнгэн салин хүлһэниинь дунда зэргээр 3 процентээр ургаа, үнгэрһэн хахад жэлэй туршада 1965 оной энэ үетэй сасуулхада, колхозникуудай ажалай түлөөһэн 13 процентээр ехэ болоо. Ниитын хэрэглэлэй фондһоо республикын хүн зоной абадаг бүхы түлөөһэн ба хүнгэлэлтэнүүд—тэдхэбэри, пенси, мүн бусад хүнгэлэлтэнүүд 1966 оной түрүүшын хахад жэлэй туршада 13,2 миллиард түхэриг боложо, нёдондо жэлэй энэ үеынхиһөө 8,2 процентээр ехэ болоо.

Розничэ эд бараанай эрьесын хахад жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Үнгэрһэн хахад жэлэй туршада хүдөө газарта худалдагдадаг эд бараанай нэмэлтэ сэнгүүд болюулагдаа, мүн зарим эд бараануудай розничэ сэн хямдарһан байна.

Гэр байра, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай барилга ехэ хэмжээгээр ябуулагдаа. Гүрэнэй ба кооперативна шэнэ гэрнүүдтэ миллион шахуу хүн оронхой.

Арадай гэгээрэл, наука болон соёл культура саашадаа хүгжөө. 1966 оной июлиин 1-дэ РСФСР-эй хүн зон 127 мянган тоотой байба.

(ТАСС).

ХҮДЭРИИН ҮБҺЭШЭДЭЙ УРЯАЕ ДЭМЖЭЕ!

Малдаа бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхэ. Таряа хадалгын эхилтэр үбһэ хуряаха түсэбөө дүүргэхэ.

Манай газетын үсэгэлдэрэй номерто Хүдэриин совхозой Дунгын бригадын үбһэшэдэй нээмэл бэшэг голилогдоо. Энээниие колхоз, совхозуудай бригада, звено бүхэндэ зүбшэн хэлсэжэ, үбһэшэдэй дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэел.

ХАХАД ҺАРАДА

Түргэнөөр, һайн шанартайгаар хуряажа абаха гэһэн мүрысөөндэ оролсожо, Калининай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд үбһэн залуугүй сабшалан дээрээ гараба. Түрүүшын 2—3 үдэртэ 200 гектар сабшагдажа, 1400 центнер үбһэн һүрилэгдэбэ.

Эндэхи үбһэшэдэй 9 бригадада 15 морин косилка, тракторай 5 агрегат ажаллана. Эдэнэрэй дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ Василий Лазаревич Ткачевой звено түрүүлжэ ябана. Энэ звено 200 центнер үбһэ һүрилэнхэй.

Колхозой гэшүүд үбһэ хуряаха түсэбөө хахад һарада дүүргэхээр шиидээ.

К. БОБРОВ.

Бэшүүр.

БҮХЫ АРГА ХЭРЭГЛЭН...

Үбһэ хуряалгын хүдэлмэри түлэг дундаа. Эндэ гар хажуурһаа эхилээд, тракторай косилка хүрэтэр, аса, тармуурһаа захалаад, абарга машина болоторoo бүхы доол хэрэглэгдэнэ хэбэртэй. Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын 1-дэхи отделениин бүхы гурбан бригадын үбһэшэдэй 6 звенодо үглөөнэй наранһаа үдэшэ орой болотор халуун хүдэлмэриин охин замханагүй. Эдэ звенонуудай нэгэниинь оньһожоруулагдаһан.

Ивалга голой зүүн эрьеэр Краснояровскэ бригадын нуга сабшалан нэмжынэ. Зарим газараараа тэрэнь хойто хадын хормой тулаcа һунана. Уһа шиигээр ядалдаагүй ургаһан ногоон умбама үдхэн. Энэ талын 313 гектарай ногооe Николай Филиппович Каратуевай хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдамал звено хуряаха даабаритай.

Оньһожоруулагдамал звенодо хүрэжэ ерэбэбди. Звенодо 4 трактор, нэгэ өөрөө ябадаг шасси даалгагданхай. Тракторист К. Шунков «Беларусь» трактортаа һуужа, хэдэн косилка шагтагалжа, хангалтама ногоо эбхэрүүлэн табилуулна. Машинистнууд Н. Шунков, К. Кривоконов гэгшэд үдэр бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэнэ. Үбһэ тармаха хэрэгтэй болоходо, тракторист Валерий Кравец косилкынгаа оронда тармуур шагтагалаад ябадаг.

Юрэдөө гэдэргээ дуугарха, үлүү зан гаргаха хүн эндэ байхагүй. Булта эбтэй эетэйгээр ажаллана. Механизаторнууд Н. Шунков, Н. Петренко гэгшэд трактортаа волокуша холбоод, хойшо урагшаа һүндэлнэ. Бишыхан таляанай дунда һүри табигдажа захалба. Волокушаар асарагдаһан үбһые абарга машинаар аятайхан үргэжэ, һүри дээрэ табина **(1-дэхи зураг)**. Энэ мэргэжэлые тракторист Овчинников шадабаритайгаар шудаланхай. Һүри дээрэ звеное даагша Н. Каратуев, луговод В. Каратуев гэгшэд һахы һалаг ажаллана.

Энээхэн үедэ К. Каратуев түрүүтэй звеногой зарим хүдэлмэришэд тракторай орожо шадахагүй намаг, хонхосог газарай ногоо гараар сабшана, һүүлээрнь нагшуурга дээрэ ашаад, доболиг үндэр газарта гаргажа хатаана **(2-дохи зураг)**. Звеногой гэшүүдтэ һургуулиин һурагшад Коля, Илья Каратуевтан, Вася Шунков гэгшэд ехэ туһа хүргэнэ.

Үндэр наһатай үбгэдэйшье хэхэ ажал бии. Дала гараһан үбгэд Григорий Ильич Серебряков, Василий Александрович Шунков һубаг, ханаабай захаархи ногоо сабшажа үгэнэ. Тиигээгүйдэ аргагүй. Бүхы юумэеэ машинаар хэхэ гэжэ оролдоод, нёдондо нилээд ехэ үбһэеэ алдаһан байха. Мүнөө тэрээнһээнь ухаа абажа, оньһожоруулагдамал звено бүхэндэ гар хажууршадые табилсаһан.

— Сабшалангдаа һаянай гарабашье, мүнөө 12 һүритэй болоод байнабди,— гээд, звеное даагша нүхэр Каратуев манай һонирхохоор хөөрэжэ захалба.—Тиигэжэ 700-гаад центнер үбһэтэй болообди. Гектар бүриһөө 17 центнер үбһэ хуряаха түсэбтэй байбал, тэрэмнай 18—20 центнертэ дүхэжэ байна. Энэмнай манай луговодууд Василий Павлович, Иван Иннокентьевич Каратуевганай оролдосо гээшэ.

Зүб лэ даа. Хубхэгэр ехэ баалнуудые, гулдагар гулдагар һүринүүдые харахадаа, эдэ луговодуудай эршэмтэй һайнаар ажаллаһынь ойлгохоор. Добо, майла—илгаагүй, сабшалангай ногоон жэгдэ һайн.

Һөөгшье ногоо үлөөнгүйгөөр хуряажа абаха гэжэ энэ звеногой гэшүүдэй оролдожо байһаниинь һайшаахаар.

А. НАГАСЛАЕВ.

Авторай фотонууд.

Абдель Рахман Аль-Баззазтай А. Н. Косыгин уулзаба

Ирагай Республикын премьер-министр профессор Абдель Рахман Аль-Баззазтай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин июлиин 28-да Кремль соо уулзаа.

Советскэ Союзай болон Ирагай Республикын хоорондохи хани ёһоной харилсаа саашадань хүгжөөхэ асуудалнуудаар, тэрэшэлэн хоёр талын һонирходог улас хоорондын шухала асуудалнуудаар һанамжануудаа мэдэлсэлгэ уулзалгын үедэ болоһон байна.

Сэхэ руунь хөөрэлдэлгын, үгэеэ ойлголсолгын оршон байдалда хэлсээн үнгэрөө.

(ТАСС).

Ирагай премьер-министрэй хүндэлэлдэ

Совет Социалис Республиканuудай Союзай правительство июлиин 28-да Кремлиин Ехэ ордон соо сайлалга хэжэ, Ирагай Республикын премьер-министр профессор Абдель Рахман Аль-Баззазые хүндэлөө.

Премьер-министртэй суг ябалсаһан хүнүүдынь Ирагай правительствые толгойлогшотой, тэрэнэй һамгантай хамта сайлалга дээрэ байлсаа.

Советскэ талаһаа СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо Д. С. Полянский, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо В. А. Кириллин, бусад түсхай тушаалта хүнүүд байлсаа.

А. Н. Косыгин Абдель Рахман Аль-Баззаз хоёр сайлалгын үедэ үгэ хэлээ.

Сайлалга хани ёһоной оршон байдалда үнгэрһэн байна.

(ТАСС).

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

Барилгын материалнуудай промышленностиие хүгжөөхэ талаар, транспортна барилгын талаар долоон жэлэй түсэбэй даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэһэнэйнгээ түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1966 оной июлиин 28-най Указаар барилгын материалнуудай промышленностиин болон транспортна барилгын предприятинуудай, организацинуудай бүлэг олон хүдэлмэришэд, инженер, техникүүд, алба хаагшад, партийна, советскэ, профсоюзна, комсомолой организацинуудай хүдэлмэрилэгшэд СССР-эй орденууд болон медальнуудаар шагнагдаа.

Промышленностиин эдэ һалбаринуудай тусгаар шалгарһан түрүүшүүлдэ Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоо.

(ТАСС).

„КОСМОС-126" НИИДЭБЭ

ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

«Космос-126» гэжэ газарые тойрон дабшадаг ээлжээтэ хэмэл одон 1966 оной июлиин 28-да Советскэ Союзһаа табигдаа.

1962 оной мартын 16-да, ТАСС-ай соносхоһон программын ёһоор, замбуулинай дайдые саашадань шэнжэлхэдэ хэрэгтэй болохо научна аппаратура хэмэл одон дээрэ тодхогдонхой.

Одон дээрэ тодхогдоһон аппаратура гэмгүй һайнаар хүдэлнэ. Абтаһан мэдээнүүдые тоололго-согсололгын центр шэнжэлжэ байнхай.

Турциин парламентаринууд Москва ерэбэ

СССР-эй Верховно Соведэй уряалаар Турциин Республикын Национальна Ехэ Суглаанай делегаци июлиин 27-до албанай хэрэгээр Москва ерээ. Национальна палатын (меджлисэй) түрүүлэгшэ Феррух Бозбейли делегациие толгойлно.

(ТАСС).

ХҮН БОЛОХО БАГАҺАА

РЕПОРТАЖ

...луухан хүбүүн Юрий Сухарев ...ан жэлэй һургуули дүүргээд, ...н-Үдын ЛВРЗ-дэ ажаллаха гэ...хан ерэһэн байгаа. Теэд энэ ...н мүнөө локомотив суглуул...цехэй парторг Василий Михай...н Кабуновой кабинедһээ ехэ ...оото болонги гараба.

— Ондоогоор болохогүй байгаа. ...рэнь хожомоо туһатай байха,— ... Василий Петрович Браков... хэлэнэ. — Бэшэ нүхэдынь һа... орсхо. Ажалаа орхёод зугада... иимэ хойшолонтой байха гэ... мэдэг.

Ажалда оромсоороо шахуу дон... абаһан, үшөө гурбан һара ...лөөд абаха ёһотой амаралтаяа ...дһан энэ хүбүүн сошордонги ...ртай. Хэһэн алдуугаа гэмшэнэ ...гү?...

— Хүдэлмэриин наһа гүйсөөгүй ... хүйхэрнүүдые хүмүүжүүлхэ ... хариуусалгатай хэрэг даа,— ... Браковскии үргэлжэлүүлнэ. ...бүлэдөө, һургуулидаа ямар үндыгөө һэм, тэрээнһээл залуу хүнэй саашанхи ябадал мэдэгдэдэг гээшэ ааб даа. Ажал хүүлэжэ боргожуулжа, ажалай дурэтэй болгохо, баярынь мэдүүлхэ гээшэ тэрэ эхин замайнь үргэлжэлэл. Хүн болохонь шэрүүхэн харгытай даа.

...ЛВРЗ-дэ хүдэлмэриин наһа гүйсөөгүй залуу үетэн олоороо ерэжэ байна. 1965—66 оной һуралсалай жэлнүүдтэ арбадахи, арбан нэгэдэхи класс дүүргэһэн 240 хүниие эндэ ажалда абаха юм. Тэдэнэйнь зуу гаран хүн мүнөө ерэнхэй, ажалтай, байратай болоо. 43-ниинь ганса локомотив суглуулан гаргадаг цехэй начальник Сергей Сергеевич Пироговто эльгээгдээ. Энэ цех завод соогоо тон ехэнь. 900 хүдэлмэришэдтэй юм.

— Эдэ залуушуулые бидэ мүнөө участок участогуудта хоёр-гурбаарнь таһалжа, мэргэжэл ехэтэй мастернуудта даалгаабди.— гэжэ тэрэ мэдүүлнэ. —Тиихэдэмнай залуушуул манай хүдэлмэришэдэй дүрэ, тэдэнэй зан абариень түргэн абаха юм.

— Ямар ажал үгэнэбта?

— Элдэб. Ехэнхидээ тэдэ мастернуудта түрүүшээр туһалжа эхилдэг. Олонхинь үнинэй хүдэлмэришэдөөр адли юумэ хэхэ һэмди гэжэ буляалдаха юм. Эндэ ганса залуугай эрмэлзэл бэшэ, тэрээхэн мүнгэнэй урман иигүүлдэг ха. Юрэдөөл манай парторгтой хөөрэлдэгты даа.

— Залуушуулые бидэ мэргэжэл мэргэжэлээрнь багахан бүлэгүүд болгожо хубаарилаад, урданай мастернуудта, заводой инженернүүдтэ даалгадагбди,—гэжэ парторг хөөрэнэ. Энэ жэлдэ шэнэ абаһан эдиршүүлэймнай олонхинь арбан жэлэй һургуули дүүргэһэн. Тиимэһээнь бидэ тэдээндэ саашадаа заочноор техникум болоод институдуудта һураха арга олгохобди. Мүнөөшье манай олохон хүбүүд, басагад тэндэ һурадаг. Жэшээнь, Карташев Виктор арбан зургаатай байхадаа манай иишэ ерээ һэн. Мүнөө тэрэ үдэшын һургуулида ябажа наймадахиие дүүргээд, түмэр замай техникумдэ абтаа. Харин нүхэрынь, Пустоляков Михаил, энэ техникумэй гурбадахи курсда һурана. Манай залуу мэргэжэлтэдэй гурбанай хоёр хубинь заочно һурадаг. Мүн заводтомнай мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ курсанууд бии юм. Залуушуул зургаа һара соо иимэ курсануудта һуража мэргэжэлтэй болоод, үнинэй ажаллаһан дүршэлтэй хүнүүдтэ эльгээгдэнэ.

Залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ энэ ехэ хэрэгтэ заводой коммунистнууд, үнинэй хүдэлмэришэд ехэ оролдодог юм. Жэшээнь, Е. Можаевай бэлэдхэлгын участогта мүнөө хүдэлмэриин наһа гүйсөөгүй арбаад хүбүүд ажалладаг.

— Хоёр залуухан хүбүүдые эдэ үдэрнүүдтэ бригададаа абаабди. Бэшэмни үнинэй юм. Слесареэр хүдэлдэг Тытянчугни 18-тай болобо. Ехэшүүлдэ адли үдэрэй долоон час ажаллахань.

— Олзонь, салингынь мүн дээшэлхэнь ааб даа?

—Холо ехые абадаг болохо.

Бидэнэй Тытянчугта ерэхэдэ, тэрэ үргэн ехэ лист түмэрые ехэ орёо чертежой ёһоор эсхэжэ байба. Тэрээндэ тугаараймнай Сухарев туһална.

— Сухаревые жэшээ абаг гэжэ Тытянчугта мүнөө эльгээгээб. Хоюулан залуунууд, үгэеэ ойлголсохо байха,—гэжэ хэлэнэ.

...Залуу наһандаа олон юумэ ойлгоогүй ябахаш, үшөө ехэ юумэ мэдэхэш, һонирхохош. Энээхэн үедэ хажуудашни һайн хүн байг даа, һонирхоһоноо мэдэхэ, эндүүрһэнээ ойлгохо заабари абыш даа—залуугай охин бадарангүй яаха бэлэй Энээхэн оншо оложо хүдэлмэрилхэ гэһэн заводой коммунистнуудай, хуушанай хүдэлмэришэдэй хэжэ байһан юумые харахадаа, иимэл хадань эндэ Советскэ Союзай Герой Орешков, Социалис Ажалай Герой Милин болоод бусад баатар бэрхэ хүнүүдтэйнь ёһоороо гэжэ ойлгонобди. Тиихэдэ тэдэниие халажа абаха залуу үетэнэй эндэ хүн болохонь суурхахань найдалтай.

Д. ЭРДЫНЕЕВ.

Партийна hуралсалай дүн гаргахада

МЭРГЭЖЭЛ ШАДАБАРЯА УЛАМ hАЙЖАРУУЛХА

Коммунистнуудай hуралсал тухай, тэрэниие улам hайжаруулха тухай ехэ хөөрэлдөөн болоhон байна. Энэ асуудалаар олон хүнүүд hанамжа дурадхалнуудые оруулаа. Эдэ бүгэдэниие согсолон тобшолhон нүхэр Похосоевой—партиин обкомой пропаганда, агитациин таhагые даагшын статья мүнөөдэр толилогдобо.

ЭНЭ ЖЭЛДЭ ПАРТИЙНА hуралсал шэнэ гуримаар эмхидхэгдэhэн байна. Шэнэ программын урдынхиhаа үлүү hайн байhые мүнөө жэлэй hуралсал харуулба. Пропагандистнууд, мүн hуралсалда хабаатай бэшэшье хүнүүд энээн тухай газетэнүүдэй хуудаhаар дамжуулан бэшэhэн байна. Шэнэ гуримай hайниинь юун бэ? Нэн түрүүн hуралсаhан хүн бүхэн политическэ эрдэмээ нэгэ гуримай ёhoop дээшэлүүлхэ аргатай болобо.

Пропагандистын шадабари мэргэжэлhээ, тэрэнэй эрдэм бэлэдхэлhээ hуралсалай шанар дулдыдаха байhаниинь ойлгосотой. Эгээл иимэhээ партиин обком эхин шатын политhургуулинуудай, марксизм-ленинизмын үндэhэ hуури шудалха hургуулиин, теоретическэ семинарнуудай хүтэлбэрилэгшэдые шэлэн олохо хэрэгтэ ехэ hаналаа табиhан байна. Гадна тэдэнэй дүй дүршэл дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдаа. Энэ асуудалаар юун хэгдээб?

Колхоз, совхозуудай, промышленна предприятинуудай, барилгын организацинуудай, эмхи зургаануудай, hургуулинуудай партийна организацинуудта теоретическэ 303 семинар, марксизм-ленинизмын үндэhэ hуури шудалха 270 hургуули, марксизм-ленинизмын үдэшын университет, эхин шатын политическэ хэдэн зуун hургуули хүдэлhэн байна. Хамтадаа 27.300 коммунист hуралсалда хабаадуулагдаhан байгаа. Эдэ тоонууд хадаа hуралсалай дэлисэтэй болоhые гэршэлнэ. Иимэ олон янзын hуралсал эмхидхэхэ аргатай болоходоо, партийна организацинууд хүнүүдые таараха таараха тээшэнь оруулха аргатай болоhон байна.

Партийна hуралсалай үндэhөөрөө хубилhые иимэ тоо гэршэлнэ. Политическэ hургуули, кружок, семинарнуудые хүтэлбэрилдэг 1680 пропагандистын 80 гаран процентнь дээдэ эрдэмтэй хүнүүд. Эдэнэй дунда 130 эрдэмтэд, дээдэ hургуулинуудай багшанар, 460 инженернүүд, техникүүд, 115 хүдөө ажахын мэргэжэлтэд. Тэрэнhээ гадна, ажахынууд болон предприятинуудай олон хүтэлбэрилэгшэд пропагандистын хүдэлмэридэ хабаадуулагдаhан байна. Жэшээнь, Бэшүүрэй аймагай «Рассвет» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Утенков, Хүдэриин совхозой директор нүхэр Елизов, Мухар-Шэбэрэй аймагай «Забайкалец» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Братеньков, Хориин леспромхозой директор нүхэр Якищенок гэгшэд пропагандистаар хүдэлөө. Энэ хүдэлмэридэ хабаадуулагдадаг хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй тоо улам олошоржо байна. Энэ ехэ hайшаалтай гээшэ. Партиин райкомууд, партийна организацинууд иимэ эдэбхитэдтэ алибаа туhаламжа үзүүлхэ, дэмжэхэ ёhотой. Теориин талаар түгэс бэлэдхэлтэй аад, мүн бодото байдал hайса мэдэхэ хүнүүдые пропагандистын ажалда олоор хабаадуулха шухала гэжэ газетэнүүдэй хуудаhануудта бэшэhэн авторнууд тон зүбөөр тэмдэглээ.

hуралсалай жэлэй үедэ партиин обком хүдөөгэй пропагандистнуудай нэгэ үдэрэй семинар, городойхидой табан үдэрэй семинар үнгэргэдэг байгаа. Тэрээнhээ гадна, бүхы аймагуудта пропагандистнуудтай саг үргэлжэ хүдэлмэри ябуулагдадаг, hуралсал эмхидхэгдэдэг байhан. Эрхим пропагандистнуудай хүдэлмэри тухай плакадууд гаргагдадаг, методическа зүбшэл бэшэгдэдэг, элдэб справочна материалнууд бэлдэгдэдэг байгаа.

Зарим пропагандистнууд партиин райкомуудай партийна кабинедүүдэй хүдэлмэри тухай тон зүб асуудал табиhан байна. Эдэ кабинедүүд хадаа методическа гуламта болохо ёhотой. Кружок гү, али семинарай хүтэлбэрилэгшэ бүхэн эндэhээл зүбшэл заабари абаха байна бшуу. Зүгөөр кабинедые даагша гансаараа партийна hуралсалай бүхы асуудалнуудые шиидхэхэ бэшэ ааб даа. Кабинедэйнь дэргэдэ олон эдэбхитэд байха зэргэтэй байhаниинь арсашагүй. Жэшээнь, партиин Загарайн райкомой партийна кабинедэй дэргэдэ олон эдэбхитэдhээ бүридэhэн методическа совет байгуулагданхай. Соведэй гэшүүд тус тустаа ондо ондоо асуудалнуудаар зүбшэл заабари бэлдэдэг болонхой. Жэшээнь, энэ соведэй гэшүүд нүхэр Найденов Ринчинова хоёр В. И. Ленинэй биографи шудалхадаа, харуулан ойлгуулха зүйл, уран зохёол хэрэглэхэ тухай заабари дурадхал пропагандистнарта бэлдэhэн байна. Энэ мэтээр бэшэ гэшүүдыншье иимэрхүү заабаринуудые бэлдээ.

hайнаар хүдэлбэл, пропагандистнуудта ехэ туhаламжа үзүүлжэ шадаха байна гэжэ Хориин, Яруунын, Баунтын, Загарайн райкомуудай партийна кабинедүүдэй хүдэлмэри гэршэлжэ үгэбэ. Эдэ кабинедүүд политическэ hургуулинуудай, кружогуудай семинарнуудай хүтэлбэрилэгшэдэй дүй дүршэл согсолhон, зарим пропагандистнарай хэшээл хаража, шэнжэлжэ үзэhэн байна.

Республика доторнай олониитэ эдэбхитэдэй хүсөөр хүдэлдэг политическэ гэгээрэлэй 58 кабинет байгуулагданхай. Тэдээнэй олониинь hайнаар хүдэлнэ. «Улаан Оронго» колхозой, Наушка станциин, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай дэргэдэхи кабинедүүд hайнаар хүдэлдэг. Эдэнэр пропагандистнарта ехэ туhаламжа үзүүлдэг байба. Энээнтэй хамта олон авторнууд иигэжэ дурадхаба: политическэ гэгээрэлэй кабинедүүдэй хүтэлбэрилэгшэдые, өөhэдыень hургаха шухала. Тиигээ hаа, тэдэнэй үүргэ улам ехэ болохо hэн. Энээнтэй дашарамдуулан, политическэ гэгээрэлэй республиканска байшанда ехэ эрилтэ хэгдэхэ болоно. Партиин райкомуудай кабинедүүдтэ, илангаяа олониитын хүсөөр хүдэлдэг кабинедүүдтэ, ехэ hаналаа табиха шухала. Тэрээнhээ гадна, кабинедүүдые даагшанарай hуралсал эмхидхэхэ тухай партиин обкомой пропаганда, агитациин таhаг бодомжолхоор.

Коммунистнуудай эхин шатын hуралсалай тусхай гурим тогтоножобо гээшэ. Эхин шатын политическэ hургуулинууд эгээл олоор хүдэлнэ. Түрүүшын жэлэй hуралсал hайн үрэ дүн асарба. В. И. Ленинэй биографи шудалха талаар хүнүүд ехэ hонирходог байба. Мухар-Шэбэрэй, Кабанскын, Загарайн, Железнодорожно районуудай пропагандистнар В. И. Ленинэй үгэ бэшэhэн грампластинка, кино, диафильм хэшээлнүүдтээ хэрэглэдэг байба. Яруунын совхозой дүрбэдэхи отделениин пропагандист нүхэр Нимаев hургуулиин музейдэ ошожо, В. И. Ленинэй биографяар хэшээлээ үнгэргөө.

hуралсалай үнгэрэгшэ жэлдэ бии байhан бүхы hайн дүй дүршэлые суглуулжа, согсолжо шэнэ жэлдэ хэрэглэхын тулада партийна организацинууд, партиин райкомууд оролдохо болоно гэжэ онсолон хэлэмээр. Энэ жэлдэ тохёолдоhон бүхы hайн юумэеэ хүгжөөн дэлгэрүүлхэ, муу юумэеэ хаяха болонобди.

Аймаг бүхэндэ бэрхэ шадабаритай пропагандистнар бии гээшэ. Олон партийна организацинуудай дэргэдэ марксизм-ленинизмын үндэhэ hуури шудалха hургуулинууд хүдэлhэн байна. Эдээндэ hурагшад бэеэ даагаад марксизм-ленинизмын классигуудай зохёол шудалдаг байба. Жэшээнь, Хориин леспромхозой партийна организациин иимэ hургуулиие нүхэр Якищенок хүтэлбэрилөө. Тиин темэ бүхэниие энэ пропагандист ажабайдалай баримтануудтай холбодог, hони hонин жэшээнүүдые харуулжа, хүнүүдые hонирхуулдаг байба. Мүн Гусиноозерск городой № 2 дунда hургуулиин дэргэдэхи марксизм-ленинизмын үндэhэ hуури шудалха hургуулиин хүтэлбэрилэгшэ нүхэр Хусаевай, Сэлэнгын совхозой Тиранскиин, Дээдэ-Жэрэмэй училищиин нүхэр Хамагановай болон бусадай хэшээл үнгэргэдэг методико яhала hонирхолтой байгаа. Эдэ бүгэдые дууhан согсолжо хэрэглэхэ шухала.

hуралсалай үнгэрэгшэ жэл мүн дутагдалнуудые тобойсо элирүүлээ. Эхин шатын политhургуулинуудай, семинарнуудай, кружогуудай hурагшад зарим газарта hайн ходо гарама лекцинүүдые дуулаха аргагүй байдаг байба. Мүн теориин зарим зарим асуудалнуудаар тодорхой hайн заабари абадаггүй байгаа. Тиимэhээ дээдэ hургуулинуудай, наукануудай академиин Буряадтахи филиалай партийна организацинууд эдэ бүгэдэндэ анхаралаа хандуулалсаха болоно. Эрдэмтэд пропагандистнарта hайн туhаламжа үгэжэ шадаха.

Үшөө ямар дутагдал гарааб гэхэдэ, урда урда жэлнүүдэйхидэл адли hургуулинууд, кружогууд, теоретическэ семинарнуудта hурагшадые миин таамагаар бэшүүлhэн байгаа. Тиимэhээ эрдэм бэлэдхэлэй талаар элдэбын хүнүүд нэгэ hургуулида ороходоо ямар байдалтайб даа. Энэ шалтагаанhаа болоно олон газарта —Баргажанай, Захааминай, Прибайкалиин, Сэлэнгын аймагуудта hуралсалай жэлэй үедэ hурагшанарые иишэ тиишэнь оруулха баатай болгдоhон байна. Зарим коммунистнууд энэ шалтагаанhаа болоно, hурахаяа болиhон байна.

Мүн пропагандистнарые шэлэн олохо хэрэг сүм шиидхэгдээ гэхэ аргагүй. Зарим нютагуудта пропагандистнарай бэлэдхэл муутай, тэрэhээ хэшээлнүүд муугаар үнгэргэгдэдэг байгаа. Баргажанай аймагай Соболиха гэжэ модоной участогай партийна организацида, Улаан-Үдын Советскэ районой хилээмэнэй комбинадта, Яруунын аймагай hатын совхоздо иимэ дутагдал гараhан байна. Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын, Сэлэнгын болон бусад аймагуудай зарим hургуулинууд hуралсалайнгаа түсэб дүүргэжэ... Хяагтын аймагта партийна ажалай эдэбхитэдэй районно hургуули дэлөөгүй шахуу.

Пропагандистнарые зүбөөр шэлэн олохо асуудалай тон шухала байhые эдэ баримтанууд үшөө дахин гэршэлжэ байна. Энээнтэй холбоотой коммунистнуудай hуралсалай партийна органуудhаа ехэ эрилтэ табиха шухала.

Партийна hуралсалай зарим дутагдал иимэ байна. Газетэнүүдэй хуудаhанда хүнүүдэй хэлэhэн hанамжа дурадхалнуудые пропагандистнар, партийна организацинууд анхаралдаа абаха бэзэ. Энэ талаар партиин обкомой пропаганда, агитациин таhаг олон асуудалнуудые бодомжолжо үзэхэ байха. Бүхы дээрэнь партийна hуралсал hайжаруулха тухай бүгэдөөрөө оролдобол, улам hайжаруулхамнай дамжаггүй.

Л. ПОХОСОЕВ,
КПСС-эй обкомой пропаганда, агитациин таhагые даагша.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

Хулигантаhанай түлөө харюусалга шанга болгохо тухай

Ниитэдэ харша ямаршье үзэгдэлнүүд, илангаяа обществодо ехэ хохидол ушаруулжа, совет эрхэтэдэй алдар сөло болон нэрэ хүндые доромжолжо, хулигантаhан баримтанууд хадаа үргэн далайсата коммунис байгуулалтын эрхэ байдалда улам бүри тэсэхээр бэшэ болоно байна. Хулигантаhанай үндэhэ hуури дээрэ хүшэр хүндэ бусад гэмтэ ябадалнууд хэгдэнэ.

Хулиганууд болон наншалдаашад өөhэдынгөө аяг аашын түлөө эрид шанга харюусалгатай байха тушаань манай ороной ажалшад зүбөөр эрилтэ табина. Хулигантаhан ушар бүхэн тушаа гүрэнэй органууд болон совет ниитынхидэй зүгhөө эрид шанга хэмжээ абахаар оршон байдал тогтоохо шухала.

Хулигантаhанай түлөө харюусалга шанга болгохо шухала тухай эрхэтэдэй олон тоото хүсэлэнгүүд болон ниитын организацинуудай дурадхалнуудые хараада абажа, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум иигэжэ тогтооно:

I. ЖЭЖЭ ХУЛИГАН ЯБАДАЛ ГАРГАhАНАЙ ТҮЛӨӨ ХАРЮУСАЛГА

1. Жэжэ хулиган ябадал гаргаhан ушар, тайлбарилан хэлэхэдэ, ниитын газарнуудта муухай хараал шэрээл, эрхэтэдтэ доромжолон хальдаха ябадал, ниитын гурим болон эрхэтэдэй амгалан байдал сошордуулhан нимэрхүү бусад аяг аашанууд хадаа уголовно хэhээлтын хэмжээнүүдые абахаар бэшэ шэнжэтэй байгаа hаань,—

арбаhаа арбан таба хүрэтэр сүүдхын болзор соо арестдэ абтахаар гү, али салингайнгаа хорин процентые даруулжа байгаад, нэгэнhээ хоёр hара хүрэтэр болзор соо заhаруулгын хүдэлмэри хэхээр гү, али арбаhаа гушан түхэриг хүрэтэр яла түлэхөөр хэhээгдэхэ.

2. Жэжэ хулиган ябадал гаргаhан тухай материалнуудые сүүдхын турша соо милициин органой начальник хаража үзэхэ. Тиигээд тэрэ хадаа энэ Указай 1-дэхи статья соо хараалагдаhан хэмжээгээр зэмэтэ хүндэ нэгэн гэбэл, яла тохохо, үгы бол, тэрээн тухай материалнуудые зэмэтэ хүнтэйнь хамта арадай сүүдтэ эльгээхэ.

Арадай судья хадаа жэжэ хулиган гаргаhан ябадал тухай материалнуудые абамсаараа зэмэтэ хүнэй байтарнь сүүдхын болзор соо гансаараа гү, али шухала болоhон ушарта гэршэнүүдые дуудажа асараад хаража үзэхэ.

Жэжэ хулиган ябадал гаргаhан баримтые тодоруулаад, арадай судья хадаа энэ Указай 1-дэхи статья соо хараалагдаhан нүлөөлгын хэмжээнүүдэй нэгээрнь зэмэтэ хүниие хэhээхэ.

3. Захиргаанай талаар нүлөөлгын хэмжээ абаха тухай арадай судьягай гү, али милициин органой начальнигай тогтоол эсэсэй удха шанартай, энээн тухай гомдол баригдахагүй, тэрэ дары гүйсэдхэгдэхэ болоно.

4. Милициин органой начальник гү, али арадай судья хадаа зэмэтэ хүниие, мүн тэрэнэй хэhэн зэмые хараада абаhан бэеэрээ, тэрэниие захиргаанай харюусалгада хабаадуулхын орондо зэмэтэ хүндэ ниитын нүлөөлгын хэмжээ абахын тулада тэрэ материалыень ниитын организацида, ажалшадай коллективтэ гү, али нүхэдэй сүүдтэ эльгээхэ аргатай. Зэмэтэ хүн тушаа абтаhан хэмжээнүүд тухай администраци болон ниитын эмхинүүд хадаа арбан хоногой болзор соо милициин органой начальнигта гү, али арадай судьяда мэдээсэхэ уялгатай.

Захиргаанай хэмжээ абаhан милициин органой начальник гү, али арадай судья хадаа али бүхы ушарнуудта энээн тухайдаа зэмэтэ хүнэй хүдэлмэриин, hуралсалай гү, али ажаhуудаг газартань администрацида гү, али ниитын организацида мэдээсэхэ байна.

5. Жэжэ хулиган ябадал гаргаhанайнгаа түлөө арестдэ абтаhан хүнүүд ниитын гурим сахидаг органуудай тодорхойлhон газарнуудта харуул доро байлгагдаха. Арестдэ абтаhан хүнүүдhээ эдеэ хоолойнь түлөө, тэндэ байhанайнь түлөө түлөөhэн абтаха; бэшэг бэшэлсэхэнь, посылка абахань, эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдажа абахань хорюултай; арестдэ байха үедэнь хүдэлмэриинь газарhаа салин хүлhэн түлэгдэхэгүй.

Арестовалагдаhан хүнүүд үйлсэнүүдые, газаагуурхиие, ниитын хэрэгсэлэй газарнуудые сэбэрлэхэ хүдэлмэридэ, мүн бусад бар хүсэнэй хүдэлмэринүүдтэ түлөөhэгүйгөөр хүдэлгэгдэхэ. Жэжэ хулиган ябадал гаргаhанай түлөө арестовалагдаhан хүнүүдые хүдэлмэридэ хэрэглэхэ ябадал эмхидхэлгэ хадаа ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ даалгагдаха.

6. Арестдэ байхаhаа хулжаhан гү, али тогтоогдоhон журамые хорото ёhoор хазагайруулhан ушарта арадай судья хадаа хэhээлтын газарай захиргаанай гү, али милициин органой начальнигай зууршалгаар зэмэтэ хүнэй арестдэ байха болзорые hунаажа болохо. Тиигэхэ мүртөө жэжэ хулиган ябадал гаргаhанай түлөө харуул доро байха ниитэ болзорынь гушан сүүдхэhээ үлүү болохо ёhогүй.

7. Жэжэ хулиган ябадал гаргаhанай түлөө заhаруулгын хүдэлмэри хэхэ болоhон хүнүүд хадаа арадай сүүдэй тогтоолой ёhoор, саг үргэлжынгөө хүдэлмэриин газарта, үгы бол, заhаруулгын хүдэлмэринүүдые эрхилдэг органуудай тодорхойлhон газарта, зүгөөр зэмэтэ хүнэй ажаhуудаг райондо хэhээлтээ амсаха.

Заhаруулгын хүдэлмэриhөө зэмэтэ хүнэй хулжаад байгаа hаань, заhаруулгын хүдэлмэриин хүсэлдөөгүй болзорынь арадай судьягай тогтоолоор сүлөөеэ хаhалгаар hэлгэгдэхэ байна, тиихэдээ заhаруулгын хүдэлмэриин гурбан үдэрынь сүлөөень хаhалгын нэгэ үдэрөөр hэлгэгдэхэ.

8. Зэмэ хэхынгээ урда тээ арбан зургаа наhа гүйсэhэн залуушуул жэжэ хулиган ябадал гаргаhанайнгаа түлөө захиргаанай харюусалгада хабаадуулагдажа болохо.

II. ХУЛИГАНТАhАНАЙ ТҮЛӨӨ УГОЛОВНО ХАРЮУСАЛГА

9. Хулиганталга, ондоогоор хэлэбэл, ниитын гурим бүдүүлигээр эбдэhэн, обществодо эли бодоор хүндэлэнгүй хандаха ябадал гаргаhан зорюутын ябуулга, мүн жэжэ хулиган ябадал гаргаhанай түлөө урда тээнь жэлэй турша соо захиргаанай талаар хэhээгдэhэн хүнэй жэжэ хулиган ябадал,—

зургаан hараhaa нэгэ жэл хүрэтэр болзортойгоор сүлөөгөө хаhагдаха гү, али мүн энэ болзор соо заhаруулгын хүдэлмэридэ ябуулха гү, али гушаhаа табин түхэриг хүрэтэр яла түлүүлхэ зэргээр хэhээгдэхэ.

Хорото ёhoор хулиганталга, ондоогоор хэлэбэл, мүн лэ тиимэ ябуулганууд аад, харин удхынгаа талаар имагтал hэнгэргүй гү, али хэрзэгы шэрүүн ябадалаар илгаатай, үгышье hаа, ниитын гурим сахиха талаар уялгаяа дүүргэжэ байhан засагай түлөөлэгшэдэ гү, али ниитын түлөөлэгшэдэ гү, али хулиган ябадал зайлуулhан эрхэтэдтэ эсэргүүсэлтэ хэhэн, мүн хулигантаhанай түлөө урдань сүүдлэгдэhэн хүнэй тиимэ ябуулга,—

нэгэ жэлhээ табан жэл хүрэтэр болзортойгоор сүлөөгөө хаhагдан хэhээгдэхэ.

Энэ статьягай нэгэдэхи гү, али хоёрдохи хубинуудаар хараалагдаhан ябуулганууд хэрбээ буу, хутага, кастет гү, али ондоо эритэ зэбсэг, мүн хүнэй бэе гэмтээхэ гэhэн бусад зүйлнүүдые хэрэглэжэ гү, али хэрэглэхэ гэhэн hэдэлгэтэйгээр хэгдэhэн байбал,—

гурбаhaa долоон жэл хүрэтэр болзортойгоор сүлөөгөө хаhагдаха.

10. Энэ Указай 9-дэхи статьягай нэгэдэхи хубяар хараалагдаhан гэмтэ ябадалнууд тухай хэрэгүүд тушаа гэмтэ ябадалай ушар байдал, гурим эбдэhэн хүн милициин органуудаар болон мүрдэлгын бусад органуудаар табан үдэрэй болзорhоо удаарангүйгөөр тодоруулагдаха, энээн тухай протокол бэшэгдэжэ, тэрэнь прокуророй зүбшэл абаhанай hүүлээр сүүдтэ үгэлгын, тэрэниие сүүдтэ харалгын үндэhэн мүн болохо. Тиимэ хэрэгүүд сүүдтэ ороhон сагhаа хойшо табан үдэрhөө удаан бэшэ болзор соо сүүдэй заседани дээрэ харагдаха ёhотой.

Энэ Указай 9-дэхи статьягай хоёрдохи хубяар хараалагдаhан гэмтэ ябадалнууд тухай хэрэгүүд тушаа мүрдэлгэ хэгдэжэ, тэрэнь уголовно хэрэг үүдхэhэн үдэрhөө хойшо хорин үдэрhөө удааруулагдангүй дүүргэгдэхэ ёhотой.

Энэ Указай 9-дэхи статьягай гурбадахи хубяар хараалагдаhан гэмтэ ябадалнууд тухай хэрэгүүд тушаа, мүн наhа хүсөөгүйшүүлэй хулиган ябадал гаргаhан тухай хэрэгүүд тушаа уридшалгын мүрдэлгэ хэгдэжэ, тэрэнь уголовно хэрэг үүдхэhэн үдэрhөө хойшо hарын болзорhоо удаарангүй дүүргэгдэхэ ёhотой.

Мүрдэлгэ гү, али уридшалгын мүрдэлгэ заатагүй хэгдэхэ ёhотой хулиганталга тухай хэрэгүүд сүүдтэ оруулагдаhанhaa хойшо арбан үдэрhөө удаан бэшэ болзор соо сүүдэй заседани дээрэ харагдаха байна.

11. Хулиган ябадал гаргаhанай түлөө баригдаhан хүнүүд сүүдтэ хэрэгэйнгээ харагдаха хүрэтэр зайлуулгын хэмжээгээр хаалта доро байлгагдаха гэhэн гурим тогтоохо.

III. НИИТЫН ГУРИМ ХАЗАГАЙРУУЛhАНАЙ ТҮЛӨӨ ХАРЮУСАЛГЫН ОНДОО ХЭМЖЭЭНҮҮД

12. Хүнэй нэрэ хүндые гү, али ниитын ёhо заншалые баhамжалан hогтуугаар үйлсэдэ гү, али ниитын бусад газарнуудта ябаhан ябадал,—

милициин зургаанай начальнигаар гурбаhaa арбан түхэриг хүрэтэр яла түлэхэ гуримаар хэhээгдэхэ.

Арбан зургаа хүрэтэр наhанай подростогуудай hогтуугаар ябаhан ушарта түрэлхидтэнь гү, али тэдэнэрэй орондо байhан хүнүүдтэ яла тохогдохо.

13. hогтуугаар хэhэн гэмтэ ябадал тэрэ хүнэй харюусалгые хүндэ болгохо.

Сүүд хадаа гэмтэ ябадал хэhэнэй удхаhаа дулдыдуулан, энэ ушарые харюусалга хүндэ болгоногүй гэжэ мэдэрхэ эрхэтэй.

14. Жэжэ хулиган ябадал гү, али энэ Указай 9-дэхи статьягай нэгэдэхи хубяар хараалагдаhан хулиганталга арбан дүрбэhөө арбан зургаа хүрэтэр наhанай подростогуудай гаргаhан байгаа hаань, подростогуудай түрэлхид гү, али түрэлхидэйнь орондо байhан хүнүүдтэ милициин зурганай начальник арбаhаа гушан түхэриг хэмжээтэйгээр яла тохожо болохо гэжэ тогтоохо.

Жэжэ хулиган ябадал гаргаhан арбан зургааhаа арба найма хүрэтэрхи наhанай хүнүүдэй өөрын салин хүлhэгүй байhан ушарта яла гү, али арестдэ байhанай, тэндэ байхадаа эдиhэн эдеэ хоолой түлөө түлбэринь түрэлхидhөөнь гү, али тэдэнэрэй орондо байhан хүнүүдhээ абтаха.

15. Захиргаанай гү, али уголовно хэhээлтэдэ хабаадахагүйгөөр ниитын гурим ходо хазагайруулhан, мүн бусад эрхэтэ гурим хазагайруулhан хүнүүд шухала болоhон ушарта зохихо ёhoор бүридхэлдэ абтахын, ниитэдэ харша ябадал гаргажа болохогүй тухай хуулита ёhoор hэргылэмжэ хэхын тулада милициин зурганuудта асарагдажа болохо. Мүн иимэ хэмжээнүүд захиргаанай гуримаар харюусалгада хабаадуулагдаhан хүнүүд тушаа, мүн сүлөөень хаhангүйгөөр сүүдээр хэhээгдэhэн хүнүүд тушаа абтажа болохо.

16. Гэмтэ ябадал зайсуулха, гэмтэ ябадал хэhэн хүниие бариха тушаа эрхэтэдэй ябуулга хадаа ССР Союзай болон союзна республикануудай хуулиин ёhoор зүб хэрэг гэжэ тоологдоно, иимэ ябуулга хэхэдээ гэмтэ ябадал хэhэн хүндэ хоро хүргэгдэхэ баатай болоhон байгаашье hаань, уголовно гү, али бусад ондоо харюусалгада хабаадуулагдахагүй. Хэрбээ хулиган ёhоной гү, али бусад гэмтэ ябадалыень зайсуулхын тулада бэедэнь гэм хүргэгдэhэн байгаа hаань, тэрэ хүн өөрынгөө хүсөөр эмнэгдэхэ.

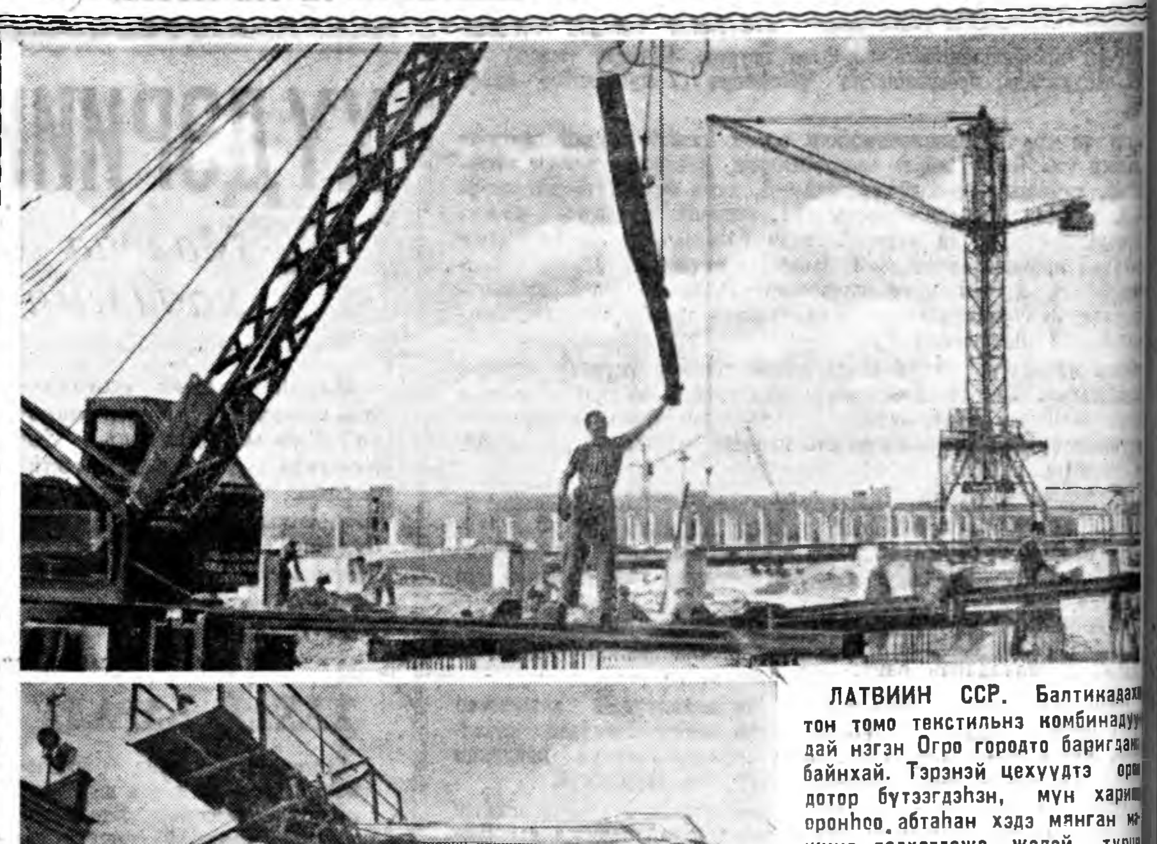
17. Хулигантаhанай түлөө захиргаанай хэмжээндэ хабаадуулагдаhан гү, али уголовно гуримаар хэhээгдэhэн хүнүүдhээ тэдэнэрэй хэhэн материальна хохидол нэхэгдэн абтаха.

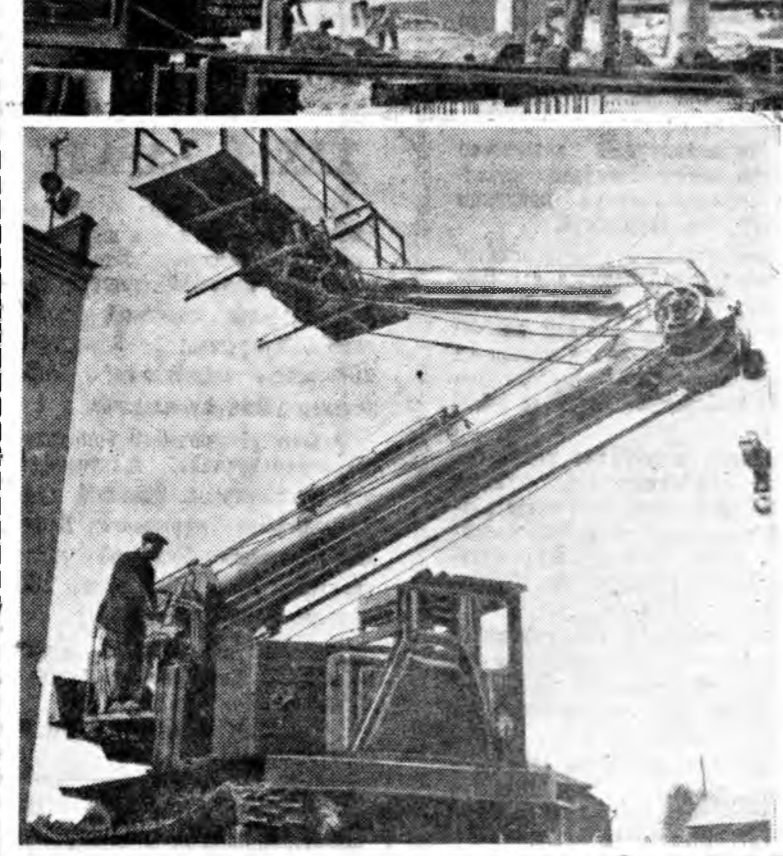
18. Хулиган ябадал гаргаhан хүнүүд захиргаанай гү, али уголовно харюусалгада хабаадуулагдахатай, ниитын нүлөөнэй хэмжээ абтахатай нэгэн хамта предприятинуудай, эмхи зургаанууд болон организацинуудай захиргаагаар профсоюзуудай фабрична, заводской, нютагай комитедүүдэй зүбшэлтэйгөөр үйлэдбэри дээрэ абадаг шангуудhаа хүсэд гү, али зарим зэргээр хаhагдаха, мүн тэрэшэлэн амаралтын байшангууд болон санаторинуудта амарха путевкэнуудые абахыень болюулха; тэдэнэртэ гэр байра абаха ээлжээень хойшолуулжа болохо гэжэ тогтоохо.

19. Энэ Указтай зохилдуулан, союзна республикануудай хуулида хубилалтанууд болон нэмэлтэнүүдые оруулха гэжэ союзна республикануудай Верховно Соведүүдэй Президиумүүдтэ дурадхаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
Н. ПОДГОРНЫЙ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1966 оной июлиин 26.

ЛАТВИИН ССР. Балтикадахи тон томо текстильнэ комбинадуудай нэгэн Огро городто баригдан байнхай. Тэрэнэй цехүүдтэ ороной дотор бүтээгдэhэн, мүн хари оронhоо абтаhан хэдэ мянган машина тодхогдожо, жэлэй турша соо 12 миллион хэhэг трикотаж зүйл гаргаха байна. Комбинадай барилгын гол талмай 20 гаран гектар газар эзэлнэ. Комбинадай барилгын гол талмай эндэ харуулагдана. (Дээдэ талын зураг).

ИВАНОВО. «Главэнергостроймеханизация» гэжэ механическа заводод үндэр вольтно электродамжуулгануудые бариха элдэб техникэ—элдэб хүсэтэй кран, үрмэдэлгын машина болон бусад техникэ бүтээхэ тусхай мэргэжэлтэй болоно байнхай. Предприятиин коллектив газар дорохи туннельнэй хүдэлмэри хэхэ машиные гаргажа эхилээ. Энэ хадаа механическа аргаар нугардаг үетэй тракторно гидроподъемник болоно. (Доодо талын зураг).

ТАСС-ай Фотохронико.

Ураалай социологуудай шэнжэлгэ

ЗАЛУУШУУЛ ХҮТЭЛБЭРИЛХЭ...

Ф. ФИЛИППОВ. философиин эрдэмэй кандидат.

Гансахан өөрынгөө түлөө харюусадаг байhан хүндэ бусад хүнүүдэй хуби заяа, тэдэнэрэй ажал, тэдэнэрые хүмүүжүүлхэ хэрэг даалгаха саг ерэжэ байна. Тэрээндэ хүнүүдыешье, тэдэнэрэй бүтээдэг хэрэгыешье даалгана. Тиигэжэ тиимэ хүн хүтэлбэрилэгшэ болоно. Хүниие хүтэлбэрилэгшын тушаал эзэлхээр болоторынь хүсэд хүмүүжүүлхын тулада манай общество доторхи хүмүүжүүлгын, эрдэм hургуулиин, олониитын институдуудай ябуулгада хэды саг хэрэгтэйб гэжэ элирүүлхэ гэhэн зорилго бидэнэр өөhэдынгөө шэнжэлгэ дотор табяабди. Хүнүүд гол шухала тушаалнуудта ямар гуримаар дэбжүүлэгдэдэг байнаб?

Ажахын болон культурна байгуулалтын айхабтар түргэнөөр ябаhанай, шэнэ предприятинуудые, организацинуудые, hургуулинуудые, соёл культурын эмхи зургаануудые байгуулhанай эсэстэ совет общество хүтэлбэрилэгшэдэй составые саг үргэлжэ хүсэлдүүлхэ зэргэтэй болоно. Үнгэрhэн долоон жэлэй турша соо таба мянга хахадhaa дээшэ томо промышленна предприятинууд хүдэлжэ захалhан байна. Хэдэ мянган директорнүүд, тэдэнэрэй орлогшонор, главна инженернүүд, главна мэргэжэлтэд, цехүүдэй, участогуудай, таhагуудай хүтэлбэрилэгшэд, тэдэнэрэй орлогшонор, партийна, профсоюзна, комсомольско болон ниитын бусад организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд хэрэгтэй болоо юм.

Шэнэ предприятинууд, эмхи зургаанууд болон hургуулинуудые байгуулхада тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй зарим хубинь дүй дүршэлтэй, hайнаар бэеэ харуулhан хүнүүдэй дундаhаа шэлэн абтана. Тиихэдэнь сүлөө болоhон тушаалнуудтань шэнэ хүдэлмэрилэгшэд томилогдоно. Тиимэ болохолоороо, хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд ходол хэрэгтэй болоно байдаг. Социалис общество дотор залуушуул лэ хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ дэбжүүлжэ боломоор барагдашагүй олон. Орон дотор бэелүүлэгдэhэн культурна революци, хэдэн зуу мянган залуу мэргэжэлтэдые бэлэдхэлгэ, арадай ниитэ культурна хэмжээе түргэнөөр, хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлгэ хадаа залуушуулые хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ таhалгаряагүйгөөр дэбжүүлхэ арга олгоо, олгоношье.

«Мүнөө үедэ, залуу, эршэ зоригтой хүдэлмэрилэгшэдые шууд дэбжүүлхые ажал хэрэгэй аша туhа эринэ. Тиихэдээ үнинэй ба залуу кадрнуудые зүбөөр хубаарилан табиха шухала»,—гэжэ КПСС-эй XXIII съезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Тоосоото элидхэл соо хэлэгдээ hэн.

Социалис общество нэн түрүүндэ залуушуулые, зүгөөр мэргэжэлтэдые, мүнөө үеын эрдэмтэй, морально-политическэ hайн шанартай, нэрэ хүндэтэй залуушуулые хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ дэбжүүлхэ гэжэ оролдоно. Залуушуул эршэ зоригтой, хүхюу баяртай, элүүр энхэ байдаг.

Залуушуул манай промышленностьдо хүдэлмэрилдэг бүхы хүсэнүүдэй хахадынь, хүдөө ажахыда хүдэлмэрилэгшэдэй 40 шахуу процентнь болоно.

Бүхэсоюзна hүүлэй бүридхэлэй мэдээгээр, 20-hoo 39 хүрэтэр наhанай эрхэтэд элдэб хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй дунда процентээр иимэ хуби эзэлнэ гэбэл:

гүрэнэй ударидалгын зургаануудай болон тэдэнэй hалбаринуудай хүтэлбэрилэгшэдэй —54,1 процент;

партийна, комсомольско, профсоюзна, кооперативна болон ниитын бусад организацинуудай, тэдэнэй hалбаринуудай хүтэлбэрилэгшэдэй—62,5;

предприятинуудай, тэдэнэй hалбаринуудай хүтэлбэрилэгшэдэй—18;

эмнэлгын эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй—57;

эрдэм-шэнжэлгын эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй—47,2 процент;

hуралсалай газарнуудай хүтэлбэрилэгшэдэй—55,6;

хэблэлнүүдэй болон тэдэнэй hалбаринуудай хүтэлбэрилэгшэдэй—...

театрнуудай, кинотеатрнуудай, культурын болон амаралтын паркнуудай, музейнүүдэй, выставкануудай директорнуудай—39,1;

судьянар болон прокурорнууд—65,5;

магазинуудые даагшанарай, худалдаа наймаанай организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй—60,6;

ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй—... процентнь болоно.

Тиимэ болохолоороо, 20—39 наhанай хүнүүд дунда зэргээр манай ороной бүхы хүтэлбэрилхы кадрнуудай хахадhaa үлүүнь, ушарта гурбанай хоёр шахуунь болоно.

Эдэнэр хэд гээшэб? Хэзээ хүтэлбэрилэгшэд болоhон хүнүүд...

Бидэнэр манай ороной промышленна түб газарнуудай нэгэн Нижни Тагилай 140 хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй намтарые шэнжэлэн үзөөбди.

Нэн түрүүндэ социальна үгсаа тухайнь: тэдэнэрэй 46-ниинь ...

*)Энэ статья «Молодой коммунист» гэжэ журналhаа абтажа, хуряангыгаар толилогдобо.

ХҮДӨӨГЭЙ МЕХАНИЗАТОРАЙ ХҮДЭЛМЭРИИН СТАЖ ТУХАЙ

Консультаци

СОВХОЗУУДАЙ болон хүдөө ажахын бусад гүрэнэй предприятинуудай трактористнууд-машинистнүүдые түлбэриин талаар урмашуулха тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй һаяхан абаһан тогтоол хадаа манай Коммунис партиин, Советскэ правительствын зүгһөө хүдөөгэй ажалшадта анхарал ехээр табижа байһанай үшөө нэгэ гэршэ болоно. Энэ тогтоолой ёһоор, трактористнууд-машинистнүүдэй ажалай түлөөһэн нилээд дээшэлбэ. Илангаяа нэгэ ажахыдаа удаан жэл ажаллажа байһан хүнүүдтэ нэмэлтэ түлбэри үгтэхэ болонхой.

Ямар гуримаар иимэ нэмэлтэ түлөөһэн үгтэхэ байнаб? СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй гүрэнэй Комитедэй болон ВЦСПС-эй Президиумэй баталһан гуримай ёһоор, совхозуудай, «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй, машинно-мелиоративна, лугомелиоративна, машинно-животноводческо станцинуудай, хүдөө ажахын болон уһанай ажахын бусад предприятинуудта ажаллажа байһан трактористнууд-машинистнүүдтэ хүдэлмэриин стажай түлөө нэмэлтэ түлөөһэн үгтэхэнь. Манай республика дотор нэгэ ажахыдаа таһалгаряагүйгөөр 3 жэлһээ 5 жэл хүрэтэр тракторист-машинистээр ажаллабал, һарынь салин дээрэ 12 процент нэмэжэ үгтэнэ. 5-һаа 10 жэл хүрэтэр — 15 процент, 10-һаа 15 жэл хүрэтэр—20 процент, 15-һаа дээшэ хүдэлбэлнь — салингайнь 25 процент нэмэжэ түлэгдэхэ болоо.

Энэ түлбэри нэгэн доро жэлэй эсэстэ үгтэжэ байхаар хараалагданхай.

Нэмэлтэ түлбэридэ хүртэхын тула механизаторнуудай хүдэлмэриин стаж зүбөөр тодорхойлхо шухала. Нэгэ ажахыдаа олон жэлдэ хүдэлһэн трактористнууд -машинистнүүд, тэрэ тоодо бригадирнууд, тракторна болон тракторно-таряан ажалай бригадын бригадирнуудай туһалагшад нэмэлтэ түлбэридэ хүртэхэ эрхэтэй.

Хүдөөгэй механизаторай хүдэлмэриин стаж яажа тодорхойлогдоноб? Тракторист-машинистээр хүдэлһэн сагынь өүхыдөө ороод, хүтэлбэрилэгшэдэй захиралтаар энэ ажахыдаа ондоо хүдэлмэридэ ябаһаниинь тоологдохо байна. Заһабарилгын хүдэлмэридэ, морёор хэхэ ажалда, барилгын болон бусад ажалда ябаһаниинь оролсохо байна.

1966 оной июниин 1-дэ тракторист-машинистээр хүдэлжэ байһан хүнүүдэй стаж тодорхойлходоо, тэдэнэрэй энэ ажахыда тус ажалда ябаһыень бүхыдэнь тоолохо. Хэрбээ ямар нэгэн шалтагаанаар энэ хүдэлмэриһөө таһалдаһан байгаашье һаань, тэрэниие анхаралда абахагүй. Шэнэ газар элдүүрилһэн районуудай ажахынуудта 1966 оной июниин 1-дэ ажаллажа байһан тракторист-машинистнүүдэй стажда урдань ондоо ажахыда хүдэлжэ байһан сагынь оролсохо юм.

Хэрбээ тракторист-машинист сэрэгэй албанда татагдахадаа гү, али өөрын дураар ошоод, һөөргөө тэрэ ажахыдаа бусажа ерэһэн байбал, тэрэнэй Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда Совет Армиин зэргэдэ ябаһаниинь, Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын (НКВД) сэрэгэй алба хэһэниинь, партизанска отрядуудта, арадай сэрэгтэ ябаһан сагынь сүм тоологдохо ушартай.

Өөрынгөө мэргэжэлээр хилын саана хүдэлөөд, тэндэһээ ерэһэнэйнгээ удаа хоёр һараһаа удаарангүй хуушаң хүдэлжэ байһан газартаа ороһон байгаа һаань, тэрэ сагынь стажда оролсохо юм.

Мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ курсда (училишида) һуралсахынгаа урда тээ, мүн тэрэнээ дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр тракторист-машинистээр ажаллаһан байбалнь, һуралсалайнь саг стаждань нэмэгдэхэ болоно.

Урда тээнь тракторист-машинистээр ажаллаад, хожомынь партийна, советскэ, профсоюзна болон комсомолой организацинуудта һунгагдаха тушаалда хүдэлһэн байгаа һаань, тэрэ сагынь стажда оролсохо ушартай.

Хүдөөгэй механизаторай стаж тодорхойлходоо гансахан мүнөө бии байһан ажахынуудта хүдэлһэниинь хараада абтаха бэшэ, харин үгы болгогдоһон гү, али хубилгагдаһан ажахынуудта (тэрэ тоодо колхоздо) хүдэлһэниинь тоологдохо юм.

Тракторист-машинист хүтэлбэрилхы дээдэ зургаануудай захиралтаар нэмэлтэ түлбэри үгтэхэ болоһон ажахынуудһаа гаража, ондоо ажахыда тэрэ мэргэжэлээрээ хүдэлбэлнь, хүдэлмэриин стаж таһалдахагүй байна.

Хэрбээ тракторист-машинист энэ ажахыһаа 1966 оной июниин 1-нэй һүүлээр гаража ошоод, дахин тэрэ ажахыдаа бусажа ерээшье һаань, нэмэлтэ түлбэри абаха эрхэгүйдэхэ юм.

Ямар ушарта ажалһаа болёод байһан сагынь стажда тоологдонгүй байгаад, хүдэлмэриин стаж үргэлжэлхэ ушартайб?

Нэгэдэхеэр, тракторист-машинист сэрэгэй албанда мордохынгоо урда тээ тракторист-машинистээр хүдэлһэн байгаад, Совет Армиһаа табигдажа ерэһээр 3 һараһаа удаарангүй тэрэ ажалдаа ороо һаань, хоёрдохёор, саг зуура инвалид болоод гү, али хоёр һараһаа дээшэ үбшэлөөд хүдэлмэриһөө гаргагдаха баатай болоһон тракторист-машинистнүүд эдэгэһэнэйнгээ һүүлээр һарын туршада хуушан ажалдаа ороо гээшэ һаань; мүн энэ ушарта хуушан хүдэлжэ байһан газартань тракторист-машинистээр хүдэлхэ арга олгоогүй дээрэһээ ондоо ажахыда ошожо хүдэлөө һаань; тэрэшэлэн ВТЭК-эй шиидхэбэреэр энэ ажахыдаа ондоо хүдэлмэридэ орохо баатай болоо һаань, тракторист-машинистын стаж таһалдахагүй байна.

Хүдөөгэй механизаторнуудай хүдэлмэриин стаж тодорхойлхын тула ажахын хүтэлбэрилэгшэдһөө, главна бухгалтер, кадрнуудай таһагай хүдэлмэрилэгшэһөө, профсоюзай түлөөлэгшэһөө тусхай комисси эмхидхэгдэхэ гуримтай. Тиихэдэ ажалай дэбтэр хүдэлмэриин стаж харуулха гол документтэнэ тоологдоно. Хэрбээ механизаторай стаж харуулха иимэ документын үгы байбал, адагынь хоёр хүнэй гэршэ барилсажа, тэрэниие тодорхойлходо болохо. 1944 онһоо хойшонхи үеын хүдэлмэриин стаж эрхэ бэшэ тусхай документээр баримталагдаха зэргэтэй.

Тракторист-машинистнүүд эй хүдэлмэриин стаж тэдэ комиссиин тусхай шиидхэбэри гаргаһан хойно хүсэндөө орохо болоно. Хэрбээ комиссиин шиидхэбэриие механизатор зүбшөөгөөгүй байбал, тэрэ ажахыень мэдэдэг дээдэ зургаанда гуйлта бариха эрхэтэй.

Тракторист-машинистнүүдэй хүдэлмэриин стаж тодорхойлхо гээшэ шухала удха шанартай хэрэг мүн. Тиимэһээ тэрээндэ ажахын хүтэлбэрилэгшэд, профсоюзай хүдэлмэрилэгшэд, кадрнуудай таһагай инспекторнүүд тон харюусалгатайгаар хандаха уялгатай.

Б. ЦЫБИКОВ,
республикын хүдөө ажахын министерствын ажалай эмхидхэлэй, нормо зохёолгын ба түлөөһэнэй таһагые даагша.

Эстониин радиоинженернүүд «Ретакорд» гэжэ электронно органие байгуулаа. Энэ хадаа классическа болон эстрадна хүгжэм наадаха хүгжэмэй хэрэгсэл болоно. Энэ орган хүгжэмдэхэдэ угаа таарамжатай, найдвтай олон янзын гоё абяатай юм. Электронно орган 40 тухай килограмм шэгнүүртэй.

АПН-эй фото.

С. НОРЖИМАЕВ — БАСНИ

ДАЛАЙН СААНАХИ АКУЛА

Атлантиин океанай саанахи
Агрессивнэ Акула
Хаммаршельдһээ амидыдань баринишатаһан
Камбалын мяха шарууланхай,
Үлэсхэлэн Сурхайда үрөөһэн һэрбээень зуулганги
Үлтирүүлжэ һуутараа:
«Жаа жуугай
Жараахай. камбалаар үллэхэ бэрхэтэй болобо,
Амба сарай багтахаар
Африкын Крокодилшуу аматай,
Бүхэли үхэр залгихаар
Бүдүүн улаан хоөлойтой һаа...
Хиидтэ орохо һэм, хамаагүй»,—гээд,
Хии тамшаан гажарна.
«Хатуу хэрэг бэшэ аабза, һанахада»,—гээд,
Камбаладань Сурхай аһалдаад абана.
«Үшөө тиимэ боложо үрдихэ байхаш!»—гээд,
Үмхэ мяха таһалһан хойноо,
Үгэеэ саашань үргэлжэлүүлбэ:
«Кариб далайн
Хатуу хатуу кашалодууд
Загаһашадай онгосые
Залгижа шадаад байхадаа,
Заанай багтахаар
Заапагар ехэ аматай бологшо һэн.
Мүльһэн далайн
Мундуу мундуу дельфинүүд
Онгосыень ээзтэйнь,
Олзо загаһантайнь залтихадаа,
Алдаһаа үлүүгээр аманнинь һунажа,
Арсалан, Заанние адлихан үрэбхидэг болоо һэн».
Иимэ заабари дууламсаараа;
«Миин һууһанай хэрэггүй»,—гээд,
Амаяа һунаахын тула
Агнуурида гараһан Акула
Аралнуудай дундуур маряана.
Акулын талаангүйһөө
Амитадшье, загаһадшье дайралдабагүй.
Тэсэжэ ядаһан Акула
Тэнэжэ, тамаржа зобонгүй;
«Олон жэжэһээ онсо томонь дээрэ,
Онгосошье, өлтирогшье адли
Уһан дээрэл хэлбэлзэгшэ»,—гээд,
Аралай гүрэни залгихаар
Араһаань ерээд мухардашаба.
Үбэртэнь гараад унхидан,
Үнэрынь абаад амтархана.
Ангалзаха бүрэз аппетит нэмэбэшье,
Аралай гүрэни багтаахаар
Аманиинь һунажа үгэбэгүй.
Кубын шэнгэхые
Хүлеэһэн янзатай,
Халажа ядана,
Хазаха гээд, хии үмхэлнэ.
* *
«США» тамгатай уһанай арьяатан,
—«Унзад» боложо шадахагүйш.
Кубын арал түбэнгидэш тогтожо,
Тойн яһаншуу
Торсолдон хадуухал!
Ханашагүй хомхой сэдьхэлһээ
Хахажа үхэхэ болохош!

ХИЛЫН СААНАҺАА

Индонезиин шэнэ правительство тангаригаа үгэбэ

НЬЮ-ЙОРК, июлиин 28. (ТАСС). Шэнэ правительствын тангаригые Индонезиин президент Сукарно мүнөөдэр абаба. Тус правительствада 29 министр ородог гээд Ассошиэйтед Пресс агентствын корреспондент Джакартаһаа мэдээсэнэ.

Колониализм болон империализмда эсэргүү ябуулгануудаа Индонези үргэлжэлүүлхэ гээд правительствын тангаригаа үгэлгын ёһололой «Мердека» ордон соо болоходонь үгэ хэлэхэдээ, Сукарно мэдүүлээ.

Газар таряашадта худалдагдаха

КАИР, июлиин 28. (ТАСС). Хүдөө ажахын болон газар уһалалгын асуудалнуудай талаар ОАР-ай премьер-министрэй орлогшо, аграрна реформын министр Абу Нур захиралта тунхаглаа. Энэ захиралтын ёһоор, гүрэнэй фондын 92 мянган феддан газар худалдагдаха, тэдэнэй 60 мянганиинь урда тээнь газар ехээр эзэмдэгшэдэй гарта байһан аад, гүрэнэй мэдэлдэ оруулагдаһан байгаа. Хамагай түрүүндэ хоёр федданһаа (феддан 0,42 гектартай тэн) бага газартай таряашад энэ газарые худалдан абажа шадаха байна.

Кувейт Португалитай харилсаагаа таһалдуулба

ЛОНДОН, июлиин 27 (ТАСС). Португалитай харилсаагаа таһалдуулха гэһэн шиидхэбэри Кувейт гаргаа гээд Рейтер агентство мэдээсэнэ. Кувейдэй радиогой дамжуулһан тусхай мэдүүлгэ соо иигэжэ хэлэгдэнэ. Африкадахи колонинууд тушаагаа Португалиин бэелүүлдэг политикада эсэргүүгээр зорюулагдаһан Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин резолюцинуудые дүүргэлтэ болгон энэ алхам хэхэ гэжэ Кувейдэй правительство шиидхээ.

Кувейт Португалитай дипломатическа, консульско харилсаагаа таһалдуулха, тэрээнтэй худалдаа наймаа эрхилхэеэ болихо гээд мэдүүлгэ соо саашадаа хэлэгдэнэ.

Кувейт өөрынгөө далайн портнуудта Португалиин судануудые, аэропортнуудта самолёдуудыень оруулхагүй.

Расова илгаа али бүхы түхэл янзаар гаргалгые усадхаха

ЖЕНЕВЭ, июлиин 28. (ТАСС). ООН-ой экономическа болон социальна соведэй (ЭКОСОС) 41-дэхи сесси Женевэдэ Нацинуудай ордон соо боложо байнхай. Бүхы түхэл янзын расова илгаа гаргалгые усадхаха тухай ООН-ой Декларациие хойшолуулангүйгөөр, үнэн сэхээр дүүргэлтэ болгохыень уряалан, бүхы гүрэнүүдтэ тус совет үсэгэлдэр хандаа.

Расова илгаа гаргаха политикые ямаршье гүрэнэй бэелүүлгэ ООН-ой Уставаар өөрынь абаһан уялгануудта тааралданагүй гэжэ лаблан баталхыень ООН-ой Генеральна Ассамблейе ЭКОСОС гуйна.

Расова илгаа али бүхы янзаар гаргалгые усадхаха тухай ООН-ой Декларациие бэелүүлхэ хэмжээнүүд тухай үгэ хэлэлгын үсэгэлдэр үдэшэ дүүрэхэдэ баталан абтаһан резолюци соо иигэжэ уряалагдаһан, гуйлта хэгдэһэн байна.

Тусхайлбал, ЮАР, Урда Родези болон Португалиин колонинуудта үндэһэ яһанай илгаа гаргалгын политикын бэелүүлэгдэдэг байһые Индиин, Габонэй, Румыниин, Алжирай, Ирагай, Чехословакиин, Камерунай, Советскэ Союзай, Танзаниин Нэгэдэмэл Республикын болон бусад оронуудай түлөөлэгшэд үгэ хэлэхэдээ элишэлээ.

Урда Родезидэ африкынхид тушаа хашалта хэһээлтын олоор хэгдэдэг байһые буруушааха зуураа, советскэ делегациин гэшүүн В. С. Пожарский иигэжэ мэдүүлээ. ЮАР-ай расистнуудай бүхэли арадые зэрлиг шэрүүн аашануудаараа зобоожо байгаа сагта Африка, мүн бүхы дэлхэй һанаагаа амаржа шадахагүй байна.

Хэлсээн урагшагүйдэбэ

ПАРИЖ, июлиин 28. ТАСС-ай корреспондент А. Красиков иигэжэ дамжуулна:

Францын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командованиин болон НАТО-гой нэгэдэмэл зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командованиин хоорондо харилсаа холбоо байгуулха тухай хэлсээн мухардалгада хүрөө. НАТО-гой Советэхи саг үргэлжын түлөөлэгшэдэй июлиин 27-ной үдэшэ Парижда болоһон заседаниһаа ямаршье үрын гараагүй дээрэһээ иимэ тобшолол хэжэ болохо байна.

Сэрэгэй политикын талаар өөрынгөө бүрин эрхые мүнөө жэлдэ хүсэдөөр һэргээхэ гэжэ Францын шиидэһэниинь мэдээжэ юм. Тус шиидхэбэриин үндэһөөр энэ жэлэй июлиин 1-һээ Францын бүхы сэрэгэй частьнууд НАТО-гой командованиһаа гаргагдаһан байха юм. Тиихэтэй хамта Францын правительство өөрынгөө тусхай түлөөлэгшэдые НАТО-гой штабууд болон албан газарнуудһаа дуудажа бусаагаа.

Гэбэшье НАТО-гой сэрэгэй нэгэдэмэл организациһаа гаралгань Хойтоатлантическа политическэ союзда хабаадалсалгаһаа Франци арсаа гэһэн удхатай бэшэ юм. Хойтоатлантическа союз тухай договорто гар табихадаа оронуудай бэедээ даажа абаһан политическэ шэнжэтэй уялтануудые саашадаашье дүүргэхэ байһан тухайгаа Францын правительство мэдүүлһэн байха юм. Союзай бусад гэшүүдэй зуураладаһан ямаршье арсалдаа тулалдаанда зүн дэгээн татагдан оролгоһоо өөрыгөө хамгаалһан хэмжээнүүдые абаха зуураа, Францын правительство хадаа Зүүн-Урда Азида США-гай бэелүүлдэг ээрхэг түримхэй политикаһаа эрид шууд зайсадаг байха юм. Зүгөөр «Союзай гэшүүдэй нэгэндэ эсэргүү ээрхэг түримхэй ябуулгын сэхэ хэгдээд байгаа һаань, өөрынгөө союзнигуудта туһаламжа үзүүлхэ байһанаа Францын правительство мүн лэ лаблаһан байха юм.

Эдэ бүхы ушар байдалһаа уламжалан, нэгэ талаһаа Францын национальна сэрэгэй командованиин, нүгөө талаһаа НАТО-гой нэгэдэмэл зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командованиин хоорондохи харилсаан тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэхэ ушартай болоһон байгаа. Иимэ зүбшөл хэхээр бэлэн байһанаа Франци элирхэйлһэн байгаа бшуу.

Хойтоатлантическа союзай талаар Францын арбан дүрбэн ханинар июлиин 19-дэ сепарантна зүблөөнүүдэйнгээ нэгые хэһэнэйнгээ һүүлээр иимэ «һанамжа дурадхалнуудай» түрүүшын вариантые Францын правительствада барюулһан байгаа. Гэбэшье тэдэнэй бэлэдхэһэн текст соохи политическэ найруулганууд Францын зүбшөөхөөр бэшэ байшоо.

НАТО-гой Советэхи саг үргэлжын түлөөлэгшэдэй һүүлшын заседани дээрэ табигдаһан «шэнэ» һанамжа дурадхалнуудай хуби заяан баһал иимэ байшоо.

«Һанамжа дурадхалнууд» тухай асуудалые зүбшэжэ шиидхэхэ шэнэ һөдэлгын буруу һүрэһэнэй һүүлээр саашанхи хэлсээн сентябрь хүрэтэр хойшолуулагдаһан байна.

ПАКИСТАН. Оронойнгоо байгаалиин баялигые элирүүлгэдэнь пакистан ханннартаа совет мэргэжэлтэд туһалдаг. Хамтын хүдэлмэриин үрэ дүн харагдаа: Карачи город шадар үрэмдэгдэһэн скважинаһаа газ сорьёлон гараа. Тиигэжэ промышленностьда хэрэглэгдэхээр газай уурхай олдоо. Зураг дээрэ: үрэмые хүдэлгэхэ һүүлшын бэлэдхэл хэгдэжэ байна. Пакистанай хүдэлмэришэд совет техникые шудалжа байнхай.

ТАСС-ай фотохронико.

Конгодо (Киншаса) сагаан шарайта хүлһэншэд арестовалагдана

НЬЮ-ЙОРК, июлиин 28. (ТАСС). Конгын (Киншаса) аюулгүйе сахиха албанай газар сагаан шарайта хүлһэншэдэй дундаһаа хүнүүдые арестовалаа. Ассошиэйтед Пресс агентствын мэдээсэлэнэй ёһоор, полковник Боб Денарай зургаадахи отрядта ородог 10 шахуу хүлһэншэд Кинишасада арестовалагдаһан байна. Кисанганида (Урдын Стэнливиль) һаяхан болоһон үймөөндэ арестовалагдаһан хүлһэншэд хамаатай байгаа гээд Конгын информационно агентство үсэгэлдэр мэдүүлээ.

Хүлһэншэдэй байдаг пансионадта арестнүүдэй хэгдэхэдэ хүлһэншэдэй дунда Бельгиин табан гражданска хүнүүд бии байгаа гээд агентство мэдээсэнэ.

Конгын армиин штабай захиралтаар Бумба городто (Хойто Конго) мүн лэ хэдэн хүлһэншэд арестовалагдаа, арестовалуулагшад Конгын ниислэлдэ асарагдаа. Тэдэнэр үндэһэ яһанайнгаа талаар бельгиинхид гэжэ бэгэгдэнэ. Конгын (Киншаса) Министрнүүдэй Соведэй онсо яаралтай заседани үсэгэлдэр зарлагдаа. Энээн тушаа толилогдоһон тобшохон коммюнике соо иигэжэ хэлэгдэнэ. Заседаниин зүбшэхэ зүйлдэ нэгэ асуудал: Кисанганидахи оршон байдал табигдаһан байна.

Японой түрүүшын атомна электростанци

ТОКИО, июлиин 27. (ТАСС). Японой Токаймуртахи түрүүшын атомна электростанцида гаргагдаһан электроэнергиие Ибараки префектурын хэдэ хэдэн районуудай, мүн Японой ниислэлэй хүн зон, предприятинууд абаһан байна. Проектынгээ ёһоор 166 мянган киловатт хүсэтэй байха реактор электростанцида тодхогдонхой. Энэ реактор Англида бүтээгдэһэн байна. Станциин хүсэниинь мүнөө 110 мянган киловатт болонхой.

Чехословакида үер болобо

ПРАГА, июлиин 27. (ТАСС). Баруун Чехидэ, Хойто Моравии болон Словакида һүүлэй үдэрнүүдтэ аадар бороогой ороһон дээрэһээ гол мүрэнүүдэй уһан ехээр үерлээ. Дие Свратка, Остравица, Ольшо, Вечве мүрэнүүдэй уһан илангаяа ехээр нэмээ. Иимэ үер арбан жэлэй туршада нэгэ удаа болодог юм. Зарим газарта гол мүрэнүүд һабаһаа халяа. Хэдэн зуун гектар таряалан уһанда абтаа. Транспортна харилсаан, холбоо таһалдаа, 5 хүн уһанда орожо үхөө. Хэдэ хэдэн районуудһаа хүн зониинь ондоо тээшээ гаргагдажа байнхай. Үерэй тохёолдуулһан гарза гай гансахан лэ Жичинскэ районд 100 миллиард үлүүтэй кроной болоһон байха юм. Уһанай үертэй хэдэн олон мянган эрхэтэд тэмсэнэ.

Ажалшадай бэшэгүүдһээ

ЗУМБАРААНУУД ХЮДАГДАНА

Республикын колхоз, совхозуудай хүдөө ажахын ургасада зумбараанууд хэды ехэ хохидол үзүүлдэг гээшэб. Мэргэжэлтэдэй тооложо гаргаһанай ёһоор, нэгэ зумбараа жэлдээ найман килограмм орооһо угы хэжэрхидэг. Жэл бүхэндэ Буркоопсоюзай коопзверопромхозой хүдэлмэрилэгшэд эдэнэрые хюдахын тула нютаг бүхэндэ эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулжа байдаг. Байгша оной нэгэдэхи хахадта республика дотор олон мянган зумбараа хюдагдаба. Иигээд байхадаа хэды ехэ орооһо таряан арьбалагдаба гээшэб. Эндэ Түнхэнэй аймагай һурагшад бултанһаа һайн амжалтатай. Сагаан-Нуурай, Тоорын, Жэмһэгэй дундэ һургуулиин һурагшад хэбарһаа хойшо 3087 зумбараа хюдаһан байна.

Баргажанай, Уланай, Аргадын, Һубын дунда һургуулиинхид 2055 зумбараа алажа, аймаг дотороо түрүү һуури эзэлбэ. Зумбараа олоор хюдаһан һурагшад коопзверопромхозуудай зүгһөө шагнал магтаалда хүртэдэг юм.

К. ДИМОВ.

СЭСЭРЛИГ СОО... ЯМААД

Нарһата тосхонойхид (Яруна) хабар болохотой адли булта олоороо аймагайнгаа сэсэрлиг соо сугларжа, хасуури, уляангирһаа эхилээд, харамаар һайхан модо һөөгүүдые һуулгажал байдаг. Теэд һүүлээрнь юун болоно гээшэб, тэрэ хабар бүри һуулгаһан һөөгүүдынь зун бүри үмсын ямаадай үлэ залгаан болошоно. Яахадааб гэбэл? Сэсэрлиг һахюулшан, харуулшангүй. Кинотеатр ошохо харгы дээрэ, мүн бэшэшье газарнуудтаа сэсэрлигэй харша хорёодо нүхэ һүбэ гарашаһан тула ямаадта ямар һаад байха бэлэй. Кинотеатр магазин ошоходоо хэдэн метр үлүү алхаса хэхэһээ зүрхэ алдаха гээшэ хаанаа «ороштойб?»

Тиигээд иимэ юумэнэй боложо байхада, аймгүйсэдкомойхид, коммунальна таһагайхид сожоошье татангүй һууха юм. Сэсэрлиг таригдахадаа, эгээл ямаадай тэжээл болохын түлөө таригдаһан бэшэ бээз даа.

Баһа Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ наһа барагшадай дурасхаалда бодхоогдоһон хүшөө эндэ мүнөө хүрэтэр хорёологдоногүй. Иимэһээ тэндэ ямба хүндэтэйгөөр табигдаһан веногууд баһал яндан ямаадай хүнэһэн болошоно.

Нарһата тосхондо энэ ямаадай сэнгэлиг болоһон сэсэрлиг хэзээ гуримшуулагдаха гээшэб?

В. ДОРЖИН.

...ТУШААЛДА ДЭБЖҮҮЛЭГДЭНЭ*)

...процентнь)— хүдэлмэришэдэй үхибүүд, 43-ниинь (31 процентнь)—таряашадай үхибүүд, 51-ниинь (36 процентнь)—алба хаагшадай үхибүүд байба. Томо совет городой хүтэлбэрилэгшэдэй гурбанай хоёр хубиһаа ...үнь—хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай бүлэһөө гараһан хүнүүд болоно.

Манайороной юрын город мүн болохо Нижни Тагилай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй наһан ямар бэ?

37 процентнь 40-һөө доошо наһатай. Тэдэнэртэ хүтэлбэрилхы тушаал ... даалгаһан байгааб? Хүтэлбэрилэгшэдэй 85 процентнь 30 наһашье хүрөөдүй байһан байба. Тэдэнэрэй 16 ...ниинь 20 хүрөөдүй, 44-ниинь 21-һээ 25 хүрэтэр наһатай, 25-ниинь 26-һаа 30 хүрэтэр наһатай байгаа.

Олонхинь хүтэлбэрилхы ажал ...гаа тон багахан тушаалһаа, ...маниинь ажалайнгаа замай бүри ... захалаа. Үнэхөөрөөшье, городой мүнөө үеын хүтэлбэрилэгшэдэй 11 процентнь тушаалда дэбжүүлэгдэхэһээ урда тээ 2 жэл хүрэхэгүй саг соо хүдэлмэрилһэн, 21 процентнь 2-һоо ... жэл хүрэтэр, тансал 20 процентнь ...-10 жэл үлүүтэй хүдэлмэрилһэн ...үүд байба.

Экономикын болон культурын мүнөө үеын хэмжээн хадаа хүтэлбэрилэгшын гүнзэгы ехэ тусхай эрдэм һургуулитай байхые эринэ. Тэдэнэрэй олонхинь дээдэ (64 процентнь) гү, али тусхай дунда (23 процентнь) һургуулитай. Үшөө 6 процентнь дунда һургуули дүүргэһэн хүнүүд болоно. Хүтэлбэрилэгшэдэй 29 процентнь —гурбанайнь нэгэн—хүтэлбэрилхы тушаалда дэбжүүлэгдэхэһээ урда тээ өөрынгөө ажалай мэргэжэлтэд болонхой байгаа.

Үсөөн бэшэ ушарта һаяхан студент байһан хүнүүдтэ этигэл найдабари үзүүлэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, 26 хүн (18,6 процентнь) дээдэ гү, али тусхай дунда һургуули дүүргэмсээрээ хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ дэбжүүлэгдэһэн байба.

Хүдэлмэрилэгшэдэй политическэ талаараа үлэмжэ эдэбхитэй хубинь хүтэлбэрилхы тушаалда нэн түрүүндэ дэбжүүлэгдэнэ. Зүгөөр энэ талаар шанга хизаарлалта угы байнгүй яахаб. Бидэнэй шэнжэлһэн хүнүүдэй миин 31 процентнь хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ дэбжүүлэгдэхэдээ коммунист, 36 процентнь ВЛКСМ-эй гэшүүд байһан байба. Гурбанай нэгэ хуби шахуунь партидашье, комсомолдошье ороогүй байба.

Совет общество дотор дээгүүр тушаал намнаха ябадал ёһо заншалда таарахагүй зүйл гэжэ тоологдодог. Ябабашье һаа, «хүтэлбэрилхэ» гэжэ эрмэлзэдэг хүнүүд наада баригдадаг, шүүмжэлэгдэдэг юм. Тиин орёо, харюусалгатай хүтэлбэрилхы хүдэлмэриһөө арсажа болодоггүй.

«Хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ орохо гэжэ юун таниие баалааб» гэһэн асуудалда харюу үгэхыень Нижни Тагилай дунда һургуулинуудай директорнүүдые бидэнэр гуйбабди. Бидэнэрэй абаһан 48 харюу иимээр хубааригдана (процентээр):

уялгаяа мэдэрэлгэ—16.6;

коллективэй найдабари болон ниитын организацинуудай нүлөө—43,9;

түрүүшынгээ ажалда сэдьхэлээ ханаагүй ябадал —6,3;

байдаг газараа һэлгэхэ шухала болоһон ушар —4,2;

салин хүлһэн—4,2;

гэр байраа һайжаруулха хүсэл—2,0;

ниитын ажабайдалда үлэмжэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха хүсэл —18,8;

хүнүүдые хүтэлбэрилхэ эрмэлзэлгэ—2,0;

тушаан болоһон шалтагаанууд—2,0.

Анкетэ нэрэ обог табилгагүйгөөр үнгэргэгдөө, харюунуудынь хаамаг конвертнүүд соо абтаа. Тиимэһээ харюунуудынь үнэн зүрхэнһөө үгтөө, хүнүүд уялгаяа, харюусалгаяа, ехэ туһатай байха ёһоё мэдээ гэһэн тобшолол хэжэ болоно.

Материально-ажаһуудалай бодол, хүтэлбэрилхы ажал ябуулхын түлөө эрмэлзэл зарим тэды үүргэтэй байбашье, ниитын хэрэгэй шалтагаантай сасуулхада юрэнхыдөө нилээд бага һуури эзэлнэ.

Хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ дэбжүүлхэ гээшэ зохихо эрдэм һургуулитай залуу хүндэ ажабайдалай яһалашье бодото хэрэг мүн. Дээдэ болон тусхай дунда һургуулинууд дүүргэжэ гарагшадтаа юу үгөөб, юу үгөөгүйб гэһэн тухай арсалдаанай болоходо энэ ушарые хараада абангүй байжа болохогүй. Бүри студент байхадань хүбүүд, басагадые эмхидхэлэй шадабаритай болгохо, хүнүүдтэй хүдэлмэрилжэ һургаха тухай хэблэлдэ нөгөөтэ бэшэ бэшэгдэһэн һаналые бидэнэр зүбшөөнэбди. Ажалые, тэрэ тоодо захиргаанай, хүтэлбэрилхы ажал эрдэм ухаанай үндэһөөр эмхидхэхэ тухай мэдээсэлһээ гадна, психологиин, педагогикын талаар, тусхай юридическэ гэхэ мэтэ талаар эрдэмтэй болоо һаань, оройдоошье үлүү болохогүй һэн.

Хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ залуу шуулые ходо оруулжа байха гээшэ социалис обществын хүсэтэ талануудай нэгэн мүн. Энэшье ушар коммунис байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ шухала үүргэ дүүргэхэ байһандань хэлсээнгүй.

(АПН).

ФУТБОЛ

„АЛТАН БУРХАНАЙ" ТҮҮХЭҺЭЭ

1928 ондо Франциин түб хото болохо Париж городто футболоор «Жюль Римэй кубок» дайлан абахын түлөө чемпионат түрүүшынхеэ үнгэргэгдэhэн юм. Жюль Рим гээшэ футболоор уласхоорондын федерациин түрүүшын президент байгаа. Энэ хүн, тэрэ сагта мэдээжэ мүнгэшэ дархан Ляфлер гэгшэд грегүүдэй эртэ урда сагай Нике бурханай дүрые өөрынгөө зээрэр шудхуулhан түүхэтэй. Энэ бурхан дайша хүнэй hүр hүлдые үргэдэг, тэрэнэй илалта туйлахадань туhалдаг заяашань байгаа юм.

1 килограмм 800 грамм сэбэр алтаар шудхагдаhан Нике бурханай энэ дүрэ 30 сантиметр үндэртэй, 10 мянган долларой сэнтэй. Энэ бурхан табсантаяа 4 килограмм болодог.

Жюль Римэй Алтан бурханиие ба Европын кубок, Европын чемпионуудай кубок—бүгэдые франциинхид эгээн түрүүнэе эмхидхэhэн аад, өөhэдөө эдэ шангуудтаа нэгэшье дахин хүртөөгүй.

«Алтан бурхан» Швейцариин Цюрих хотодо байдаг футболоор уласхоорондын федерациин (ФИФА) штаб-квартирада саг үргэлжэ хадагалаатай байха гэгдэhэн. Тиихэдээ футболоор болоhон чемпионат дээрэ илажа гараhан команда энэ бурханиие удаадахи наадан болотор өөhэдтөө хадагладаг. Нааданай эхилхэдэ hөөргэнь Цюрих хото эльгээдэг юм. Зүгөөр ямар нэгэн футбольно командын гурба удаа дэлхэйн чемпионат дээрэ илажа гараа haань, энэ «Алтан бурхан» бусахагүйгөөр тэрэ командада үгтэдэг. Жэшээнь, 1958, 1962 онуудта илаhан бразилнин хидай мүнөө жэлдэ шүүгээ haань, энэ бурхан Атлантиин океанай саана үлэшэхэ байгаа.

Футболоор бүхы дэлхэйн чемпионат оройдоол долоо дахин үнгэргэгдөө 1930 ондо уругваинхид, 1934—38 онуудта италиинхид, 1950 ондо дахяад Уругвай, 1954 ондо ФРГ ба 1958—62 онуудта бразилиинхид илаhан байна.

«Алтан бурхан» Рио-де-Жанейрэ хотоhоо Лондон асарагдаад байхадаа Англиин национальна музей соохоо үгы болошобо гэжэ hонин суу тараа hэн. Теэд уданшьегүй «Шарлатан» гэжэ хотошо нохой тэрэниие үйлсэhөө олоно, футболдо дуратай олон нингэ зоной hанаа амаруулан, кинодо абхуулжа суурхаhан байха. Тиигэбэ яабашье «Алтан бурхан» тон hаядаа дүрбэн жэл соо нүхэсэхэ бодото ээеэ олохонь.

А. ШУСТОВ.

Конкурсдо ерэhэн зурагуудhаа

Далайн эрьедэ.

С. КОНСТАНТИНОВАЙ фото.

ШОГ

„УУ, БҮ ҺОГТО!"

Оосой Соосой хоёр анханhаа унаган нүхэд hэн. Дунда тушаалай ажалда хүдэлдэгшье haa, тэнгэриин үдэр бүхэндэ уулзаха аргагүй байhандаа халаглаха ушартай ябадаг. Уулзаха, халаглаха гэжэ юун байха hэм даа. Саг үргэлжэ уулзаашье гэлэй. Теэд үсэгэлдэр уулзаад, хэлэшэгүй гоёор сагаа үнгэргэhэнөө мүнөөдэр дахин тэмдэглэхэ hанаатай, урда урдаhаа бэлтысэ харалсаад hуунад.

— Архи уухадаа, нүхэ-эр, шадажа бариха хэрэгтэй бшуу даа. Заримашуул шэнги шалпиитараа архидаад, ушаралдаhан хүнүүдые тэбэрихэ, шүлhэ, нёлбоhоороо зуураха, таалаха хэрэггүй бшуу. Ши, нүхэөр, тиигэжэ ябаагүй аабзаш. Бишни мэхэтэйхэнээр архидадаг байхаб. Сугтаа ажалладаг нүхэдни оройдоо мэдэдэггүй. Энээхэниие уу, гансал бү hогто! — гэжэ захирhанай hүүлээр, үни хада хэлээ ээдэлдүүлhэн Оосой шаажан стаканда билтартарнь хатууханиие аягалаад, Соосой нүхэртөө hарбайба.

— Энээхэниие уу гэнэ бэшэ гүб! Ганса бү hогто. Үсэгэлдэрэйхи архидаа ядалдаhандаа уhанда ороhон борбилоо мэтэ борсойходожо hууна бэшэ гүш! Бү hанаашарха, бишье иимэрхүү хохидолдо ородог байхаб, — гэжэ стакантай архяа хамартань тулгаад абана.

Баадхуулжа, хашуулжа hууhан Соосой hарбайгшыень hалганан байжа абаад, хоёр нюдөө шэб таhа анихатайгаа тэрэ архинень хүнтэрүүлжэрхибэ. Саашадаа тэрэ хэдыешье залгяа hэм? Бүри бү мэдэе. Нилээд удаан шашалдаhанай, бэе бэеэ яахыншье аргагүйгөөр магталсаhанай hүүлээр:

— Ябая, үшөө ууя! — гэжэ Оосой дурадхаба.

— Ажалнай яаха гээшэб. Хэhээлгэхэ бэшэ гүбди, аа?— гэбэ Соосойнь.

— Энээнhээ болохо юумэхэниие хараhан лэ байхаб. Бидэнэрые хэhээгшэ хүнүүдшни, ойлго, маанадhаа ехээр архидадаг бшуу даа, — гээд найгаргажа байhан Оосой сээжэеэ ёбороод абана.

Тиигэд гээд ажалта үдэр дүүрээ юм аабза. Ажалhаа хулжаад, нюусаар архидаhан Оосой Соосой хоёр хожомынь тэлэрүүлгэ соо шүүд арайхан солоохой ороhоной удаа дахин мэдээгээ алдаhан байгаа.

— Ши намайе архи уулгажа hургааш! Шамhаа боложо уруудажа ябанаб. Ажалдаа, hамгандаа юун гэжэ хэлэхэ гээшэбиб, — гэжэ Соосой уйлаганан байжа үүгэнэбэ.

— Хэн шамда хара хүсөөр архи уулгаа юм! Өөрөө залгина hэмнайш. «Уу» гэбэшье, «бү hогто» гээ hэмнайб, — гэжэ hогтуу Оосой бабанаба.

— Хамаг мүнгыемни hалгабаш. Эшхэбтэр гээшэнь. Һамгамни, үхибүүдни яаха юм! — гэжэ Соосой бархиран hагад шииганаба.

— Һамган, hамган! Һамганайнгаа мэдэлhээ гараха шадалгүй ахирхан эрэ байнаш, хаа — ха! — гэжэ Оосой тэрэнээ голхоруулба.

— Шинии hамган минийхиhээ юугээрээ дээрэ юм? Харуу, хатуу. Мүнгэтэйхэн ерэхэдэш билдагуушалха, мүнгэгүй ерэхэдэш гэртэhээ шамайгаа намнаха шадалтай бэшэ гү! — гэбэ Соосой.

Оосой тэсэбэгүй. Хабтагархан хамарынь нилээдгүй удаан логшорhондоо амяа абажа ядаhан сухалтай сарай хамартал hарналзан шанталзаад, балсагархан улаан үзүүр дээрэнь мэлмэгэрхэн уhан бужаганан гараад, яахыншье аргагүйгөөр зохолгоожо захалба.

— Маа, нээхэниие үндөөд турша, тугалхан! Үшөө хүнэй hамганда дээрэлхэхэ болоо юм гүш! — гээд, олойрhон Оосой мантан нюдаргаа нүхэрэйнгөө хамарта тулгахатайгаа, hалгай гараараа гэдэhэ руунь ёбороод үрдибэ.

Саашадаа юун болоо hэм? Бүри бү мэдэе. Харин үглөөгүүр hэгээ ороходоо, үнөөхи наншалдагша хоёрнай хүдэлхын аргагүйгөөр унтажа хэбтэhэн газартаа уятай байhанаа тухайлба.

М. МАХЕЕВ.

Рассказ

ЖАРГАЛААР ОРЬЁЛЬОН ҮДЭР

Байра дээрээ тогтожо ядан, урагшаа дүүлин нэнхэлзэжэ байгаа hайбар зээрдэ мориндоо Шараб сэб гэмэ хүнгэхэнөөр мордожо, зүргэ харгыгаар зүүлжээ шэглэжэ ябаа үхэрнүүдэйнгээ хойноhоо табаргашаба. Һүрэгhөө таhаран, бухиндаагаа гаргаhандал, булай дошхоноор мүргэлдэжэ хүлзэшэhэн хоёр тобир үнеэ hалгаажа намнаха зуураа, Шараб баруун гартахи хулhан ташуураа нэрэ hүрагүй арбагашуулан: — Һэ-эй-э! — гэжэ хэды дахин хонгёохоноор hүхирөөдхинэ.

Үглөө бүри ингэжэ морёо унанхай, мандажа ерэhэн үдэрые талада угтадаг хүнэй толгойдо орохо юумэнүүд энэ талаар ургаhан бургааhадтал адли олохон aаб даа. Энэ hайхан оршолон түби дэлхэйдэ табин таба наhан соо ажамидаржа ябахадаа, Гапилай Шарабай үзэhэн хараhан юумэнүүд хойно хойноhоо hубарилдан, ой ухаандань үрдилдэн орожол байдаг. Хори хүрөөгүйхэн хүбүүн ябахадаа, Шараб нютагтаа хамтын ажал тогтоолсожо, нюдарган баяшуул, ангиин дайсадтай тэмсэгшэ бэлэйл. Баяшуулай бардам хүбүүд тэрэ үедэ Шарабые хэды зэбүүнээр үзэн ядадаг гээшэ hэм. Нютагайнгаа зониие хамтын ажалда орохыень идхажа ябаhаар баяшуулай нэгэ хүйхэртэ хутагалуулаадшье абаа hэн.

Хожомынь алуурша шуhаша фашистнарай урдаhаа тэмсэжэ ябаха үедөө галта дайнай газар дээрэ шархатажа, мэдээгээ алдажа хэбтэхэдээ, узбек ород хоёр хүбүүдтэ абаруулhанаа тэрэ яашье мартадаггүйл. Тэдэ хоёрынь түрэл гаралайнь хүнүүдтэл Шарабта инаг дүтэ hанагдадаг. Һүүлээрнь госпитальhоо гаража, батальондоо бусаад байхадань, нэгэтэ дайсад галзуугаар добтолоо hэн. Дайсадай тэрэ добтолго бута сохилгоор Шараб хабаадалсажа, хоёр немец танк усадхаhанайнгаа түлөө үндэр хайрада хүртөө бэлэй. Тэрэнь Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын Дайнай Нэгэдэхи шатын орден hэн. Уданшьегүй гайхамшагта илалтын үдэр мүндэлжэ, Шараб дайшалхы нүхэдөөрөө хамта нацис Германиин эшээн—рейхстагай хоёрдохи дабхарай ханада: «Гапилов Шараб Тогмитович, гвардиин старшина, 79-дэхи батальон, 1945 оной майн 9» —гэhэн тэмдэг орхёо бэлэй. Тэрэ тэмдэгынь буряад хүбүүнэй галhан хүшэр хүндэ замуудай арсашагүй гэршэнүүдэй нэгэ hүлдэнь боложо үлэhэн байгаа. Шараб өөр тухайгаа шалиха дурагүй, үсөөн үгэтэй, амгалан зантай хүн юм.

Заримдаа ажал тухай хүнэй сэдьхэл шархатуулма өөдэгүйхэн хөөрэлдөөнүүдые дууладаг. Тиимэрхүү хөөрөө дэлгэhэн хүнүүдтэ зүйтэй харюу үгэхөө тэрэ заашье тунхаридаггүй. Хүдөөгэй малшадай ажал, ажабайдал угаашье ахир hонигүй даа гэжэ зарим хүйхэрнүүдэй дээрэлхэлдэхэдэ, Шараб тэдээндэ үнэхөөр лэ дураа гутадаг. Ажалай арюун амта сэгнэдэггүй хүнүүдэй аманhаа hайрхуу хооhон үгэнүүд мултардаг ха гэжэ тэрэ hанадаг. Арба гаран жэлэй турша соо мал ажалда хүдэлжэ ябабашье, арад зондоо, гүрэн түрэдөө туhа нэмэригүй ажал хэжэ ябанаш гэжэ Шараб нэгэшье хүндэ хэлүүлээгүйл. Хүнэй дорошье ороогүй, бусэд олон малшадтал, шахтернуудтал, таряашадтал, ёhото совет эрхэтэдтэл адли хүндэтэйшье, нэрэтэй түрэтэйшье, зол жаргалтайшье ябадаг. Шарабай наhан соо үнгэрhэн жэлнүүд тэрэнэй ой ухаанда ямар нэгэн лэ мүр сараа тунаажа ошодог юм. Энэ үнгэржэ байгаа үбэлшье баhал өөрсэ байба бшуу. Шараб энэ үбэл тухашараад абаа. Хүр саhаар хушагдашаhан бэлшээринүүдтэ малаа туужа гарахадаа, тэдэнээ ямар аргаар лэ садхаажа ерэхэмни ааб гэжэ hанаагаа зободог, жэхыдэг бэлэй. Малнуудаа бэлшээридэ гаргангүй, бэлэн хоол эдюулээд байлгаха гэхэдэ, эды олон үхэр мал бүхэли үбэл соо тэжээжэ гараха тиимэ ехэ үбhэ тэжээл хаана байха гээшэ hэм. Хажуугаарнь хүршэ колхозойнь малда шүлхы үбшэн дэлгэрээд, Шарабай малшье hараhаа үлүүхэн карантинда байлгагдаа. Карантинай мал ветеринар, зоотехнигүүдэй заажа үгэhэн бэлшээринүүдhээ ондоо зүглэhэн лэ тээшэнь туужа ошохогүйш. Иимэ хэсүү үбэлжэлгые үлзы тайбан үнгэргэжэ шадахаб гэжэ найдахааршье бэшэ байгаал даа. Теэд Шараб даагаяа далантайгаар, бурууга булшантайгаар ондо оруулжа шадаа. Энээнэйнь гэршэ шэб шэнэхэн мотоцикл hаалиинь газаа эзэеэ хүлеэжэ байдаг. Шараб гансаараа энээниие шан абабашье, энэ мотоцикл маанадай оролдосото ажалайнгаа түлөө абаhан баранаймнай шагнал ха юм. Тиимэhээ хэн гэшэгүй унадаг байхабди гэжэ hаалишадтаа хэлэдэг. Үбсүү сээжэ хушама ута сагаан hахалтай үбгэжөөл болоод hуухадаа, энэ үбэлэйнгөө hониниие Шараб уг залгаhан аша гушанартаа хөөрэжэ үгэхэл даа.

Зүгөөр эгээл мүнөө Шарабай толгойдо ондоохон бодолнууд ороно даа. Үбэлэй дошхон шэмэрүүн зан абари хүсэеэ hая hаял буураҗа, хойто зүг худараа сухарижа эхилбэ. Март hарын хоротойхон маажалга hүүлэй үдэрнүүдтэ зөөлэржэ, хада майлын саhан хонгор наранай элшэдэ хүхэгдэн дэгдэжэ, хагдан шамаргүй гараба. Шарабай малаа адуулха бэлшээринүүд олошоржо, hанаа сэдьхэлынь тэгшэрэн амараа. Сэдьхэлээ тэгшэ ябаhан хүнэй hанаан тунгалаг hайхан, бодолынь гэрэлтэмэ хурдан байдаг лэ. Мүнөө Шарабай сэдьхэл хабарай талын аялгадал арюун ябана. Тэрэнэй бодол үндэр тэнгэриин үhээ мүргөөд, улам саашаа жүдхэжэ байhан шэнгил. Энэ дэлхэй дайдын жаргал эдлэхэ хүн түрэhэн үдэрэйнгөө эгээ мүнөө газаа ерээд байhандань тэрэ иимэ дорюун ябана гү? Үгы даа, Шараб гансал түрэhэн үдэртөө баярлана бэшэ. Тугаархана ажалдаа гарахадань, бүхы hаалишадайнь нюур шарайнууд баяр жаргалай ошоор гэрэлтэн байгаа hэн. Олонхи ушарта Шарабые зэмэлээд hаладаггүй, яршаг хэлэтэй Дарису хээтэйшье урихнаар миhэлзэжэ: — Баяр жаргалдаа дашууржа, баhал зуруулаа мартажархёогүй аабзаш, адхамар, — гэжэ хандана hэн. Шараб тамхиншье бэшэ тула зуруулаа оло дахин мартажа хашарааhан юм. Хээр гал түлижэ, сайгаа бусалгажа уу hай гэжэл Дарису хүгшэншье ha наата болоо ха юм даа. Иигэж Шарабай толгойдо ороод, удаа тогтонгүй, ондоо шэнэ бодолну дай долгиндо этэрэгдэшэнэ. Т шэнэ бодолнуудта эзэлэгдэн ябаха даа, Шараб урдахи ерээдүйнгөө хүшэгэ hэхэжэ бодомжолхо дур ниинь хүрэнэ. Тэрэнь энэ ажаба далайнь үргэлжэлэлшье haa, h рагүй гэгээн, үнэр баян, гэрэлт нарандал туяатаhан байдал бэ даа. Урдахи миил табахан жэлэ болзор абажа шэбшэхэдэнь, түрэ нютагайнь, бүхы Эхэ оронойнь т хэл шарай хэды ехээр хубилжа, т нигдахаар бэшэ болохо гээшэб. Т рээхэн үе соонь мүнөө энэ ябаж ябаа хүдөө нютагтань зайн гэрэлэ шэжэм утаhан татагдажа, малша дай байрануудта электрын гэрэ ялархал. Зайн гэрэлэй бии болохо до, hаалишадай гараар хэгдэдэ хүшэр хүндэ ажал оньhото машина нуудай шэдитэ хүсөөр бүтэдэг боло хол. Тээ тэрээхэн халзан саадах Тэмээн уула үнэтэ сэнтэ ашагт малтамалаар баян гэлсэгшэ бэ лэйл. Тэрэ баян баялиг хэшэгын арад зонойнмнай аша туhада хэрэг лэгдэхэл. Тэмээн уулын наахануу түмэр харгы баригдажа, эмниг хур дан локомобильнууд, электрово зууд hанаhан хото городуудтамна хүргэхэл. Зүгөөр асари хурдан а хамуудай хэгдээд байхада, Шара халташье гайхаха гэлиихэгү ха юм даа. Инмэл саг хэзэ нэгэтэ ерэхэл ёhотой гэжэ тэр үни заяанай этигэжэл ябаhан ба гаа бшуу.

Наранай энээхэн сэлмэг элш туяа Шарабай урдахи харгы за арюудхан, үнинэйл сэдьхэжэ ябаhан гэгээн ерээдүй руунь уряал hан шэнгил. Шараб гартахи та шуураа омогорхонгёор hагсайлга —hэ-эй-э!—гэжэ баяр баясхалан гаа тойроод нэмжыhэн тала дайда да дуулгаха гэhэндэл, үе үе ой мо додой сошон сууряататар ульhа тайгаар хашхаран, аяр шаргал на ран тээшэ hайбар зээрдынгээ таба рагаар дабшажа ябанал.

Ф. ЦЫДЕНЖАПОВ.

Захаамин.

ЭЛДЭБ ҺОНИН

США-тай зоопаркнуудай нэгэндэ Ванда гэжэ эмэ заан байдаг. Һайн зантай, ухаа ехэтэй энэ амитан зоопаркын харуулшанай гурбан басагадтай нүхэсэнхэй. Басагад Вандатай наадахадаа hамарай хальhа хахалдаг болохые hургаhан байна. Һамар шулуун дээрэ табихатайнь сасуу заан тэрэниие зохидхоноор хахалаад үгэдэг.

• •

Колбасае хэнэй бии болгоhон мэдэгдэнэгүй. Эгээн эртэ урда сагай сорт—шуhан колбаса байhан. Угаагдаhан гэдэhэн соо шуhа хээд болгоходо колбаса гэхэ гү, али гэдэhэтэй шуhан болоно ха юм. IX зуун жэлдэ гэдэhэтэй шуhа шаналга Византида хэрэглэгдэдэг болоhон байгаа. Гээшье haa Лев IV гэжэ эзэн хаан юундэшьеб тиимэ колбасада дурагүйтөө. Колбаса бэлэдхэлгые болюулха гэhэн указ гаргаа. Тиибэшье тэрэниие нюуса далдаар эдидэг байhан.

Германида тон ута колбаса гаргаха гэжэ оролдодог болоhон гэхэ. XVI зуун жэлдэ 800 тохой утатай колбаса бэлдэгдэhэн байна. XVII зуун жэлэй түрүүшын үдэр —1601 оной январиин 1-дэ энэ рекорд дабагдаhан байгаа ха. Шэнэ чемпиониинь 1005 тохой утатай байба. Энэ колбаса бэлэдхэлгэдэ 81 гахайн мяха, саала, 7 килограмм перец хэрэглээ. Колбаса хэдэг 3 мастер, тэдэнэрэй 87 туhалагшад тэрэниие хэхын тулада хоёр сүүдхэ соо амарангүй хүдэлhэн байна.

ДАЛАЙН АЛГАНА

Мүнөө хаа хаанагүй—хото, хүдөөгэйшье магазинуудта далайн загаhан элбэгээр наймаалагдадаг болонхой. Тэдэнэй дундаhаа далайн алгана онсо шалгардаг. Алас-Дурна зүгэй болон Баренцова далайнуудта олоороо үдэдэг энэ загаhан уhан соо 300 метр гүнзэгыдэ амидаржа ябадаг. Яhала амтатай мяхатай далайн алгана бултанда hайшаагдадаг болоо. Зунай эхиндэ тэрэ 300.000 жараахайнуудые түрэдэг юм. Бэеэ хүсэhэн алганын утань метр шахуу болодог, шэгнүүрынь юhэн килограмм хүрэтэр татадаг байна. Тиихэдэ гуша гаран жэлдэ ажамидаржа ябадаг.

М. БАКУТИН.

Уран hайханай оршон соо

Э Х Э Н Э Р   Х Ү Н

Эдуардас Межелайтисhаа

Ухаан бодолдом Ши нимэш:

Ногоохон набшаhата модон дор уян сагаан бэеэрээ нахилзан хотолзон хэбтэнэш. Загаhандал, габшага шуранши. Гэшүүhэд шэнги гайхалтай уран дүрсэтэй нарихан уга хургадаараа, бишыхан наран, алтан монсог мэтээр яблониин жэмэс баринхайш. Тус монсогhоо ажабайдалай hабагша татаял гэhэндэл шэртэн харанаш. Уралан бүтээхэ, зохёон байгуулха хэрэг—ёhото hайхан зол жаргал! Нэн түрүүн жаргал гээшэмнай, хангал сэсэгэй үнжэгэн зөөлэхэн ороohон мэтэ бишыхан аад, яблока шэнги моро монсогор зүйл ха юм. Мүн яблокамнайшье бүмбэрсэг түби адли түхэреэн бшуу. Бишыхан ороohонhоо hабагшатаhан утаhадай зангилаа яблокын шэнээн бүмбэрсэг болон hалбарна. Гарташ байhан утаhадаар бүримэл энэ монсог юртэмсэ түбидли, барагдашагүй томо, дуушагүй нюусатай.

Иигэжэ Дюрерэй зураг дээрэhээ
Бодото, юрын, нүгэлтэ дүрсэш
Сэдьхэл зүрхыем хүлгүүлнэ.

Ухаан бодолдом Ши нимэш:

Зэнхэгэр үндэр сэлмэг хүхэ огторгой. Гэрэлтэ тунгалаг нюдэдтөө хүсэл hаналай сэнхир дали бадарган, үзэсхэлэн hайхан наян үнгын оршон соо гар дээрээ хөөхэйгөө ургөөд, шугы руу харын ошоhон харгы тээшэ харасыень залажа, наранай элшээр жэргэhэн манан соо зогсонош. Нюур шарайдашни — Энхэ тайбан зол жаргал хоёрой гэгээн тэмдэг. Үрэ бэеынгээ түрүүшын үгэ хүлеэжэ ядаhан эхэнэр хүнэй бирга тэмдэг. Асари ажабайдалай эхин үрэhэ дэлхэй замбида бэлэглэн асарhан эхэ хүн баярланшьегүй яахаб даа. Баярлаха нангин эрхэтэй. Үрэтэй болоhон золойнгоо ехэдэ эхэ хүн ядарhан зобоhоноошье мартажархидаг. Эгээл иимэ мэдэрэлhээ ангир шаргал наран түрүүшынгээ элшые оршолон юртэмсэдэ бэлэглэн заяадаг гээшэ бэзэ. Элhэн соохи илгаруулшагүй жэб жэжэхэн бутархайе гар дээрээ шэгнэн сэгнэжэ шадаhан хүн бүмбэрсэг түбиин шэгнүүрые мэдэрхэ хабатай. Гар дээрээ үхибүүгээ дүмэжэ үргэhэн эхэ хүн эгээл иимэhээ Газар түбиие альган дээрээ тогтооно. Эгээл иимэhээ эхэ хүнэй үмэнэ бидэ hүгэдэн дохинобди.

Иигэжэ Рафаэлиин зурагууд соо
Юртэмсэшье, ороohошье—илгадгүйгөөр—
Гартаа баринхай гэгээрнэш.

Ухаан бодолдом Ши нимэш:

Бутаржа нүүhэн үүлэдэй саанаhаа бултайн игааhан Наранай гэрэл мэтээр энеэбхилhэн алтан харасашни нам руу сэхэ харбажа, бишыхан Газар түбидли зүрхыемни ульhатай дулаагаар жэгнэнэ. Уярhан сэдьхэлэйм изагуурта мартагдашаhан hайхан хүсэл бодолнуудаймни ороohонууд hалбаран ургажа эхилнэ. Дошхон алтан харасашни, хушалта доро уурхайлhан хараасгай мэтэ ниидэн далитаад, батагана боргооhондол юрьеhэн жэжэхэн бодолнуудай жиигануур хүлгөөе намдуулна.

Иигэжэ, Монна Лиза шэнгеэр,
Эндүү алдууемнай наадалжа,
Ухаан бодолым ээлнэш.

Ухаан бодолдом Ши нимэш:

Эртын үглөөнэй сэнхир манан соо урдамни шэнэ Афродита бии болон мүндэлбэ. Дуугай аниргүй дун сагаан мрамор бурхан байhан аад, сэнхир тунгалаг таhалга руу асаргадан, гэгээн hайхан амиды эхэнэр болошобо. Хэтын хэтэдэ шэмээгүй байха заяатай мрамор шулуун хабарай сэсэгэй хангал үнэрөөр анхилhан үнжэгэн сагаан бэе болон мүндэлбэ. Бодолгодо абтанги гэрэлтэ hаруул нюур шарай, сэсэг мэтэ арюухан урал, агаараар амилжа намхалзаhан саhандли сагаан үбсүү сээжэ — эдэ бүгэдые нуурай эрьеын манан — нэмэргэ хэдэрhэн Хун шубуунай дүрсэ түхэлтэй сасуулха дурамни хүрэнэ. Ямаршьеб танигдашагүй ирагуу мэдэрэл сэдьхэл зүрхыем долгисуулжа, энэ замбиие ульгэрэй ороншуу болгоно.

Иигэжэ Ренуарай зураг дээр
Дуун мэтээр гэгээржэ,
Сэнхир зүүдээр туяарнаш.

Даши ДАМБАЕВ.

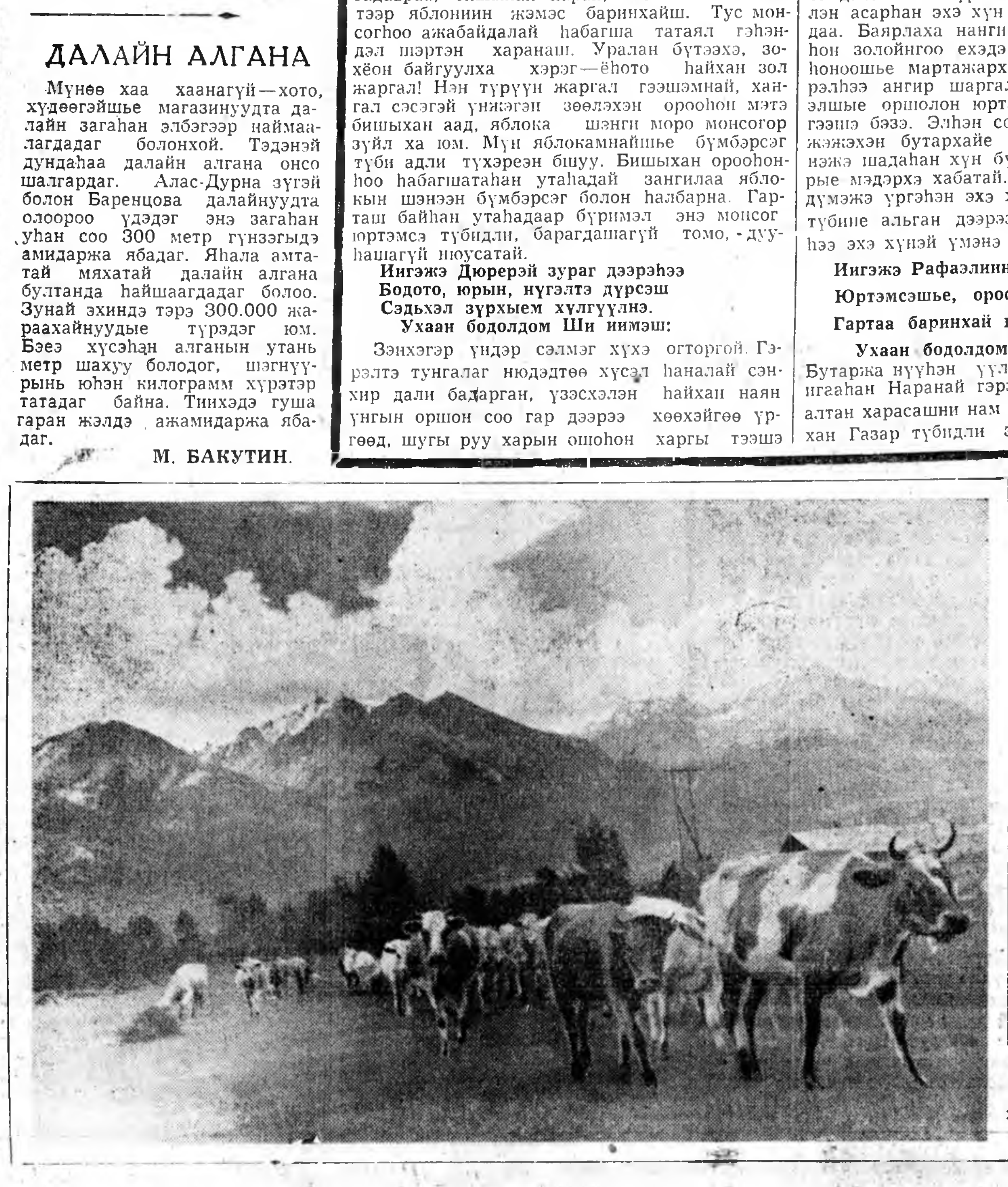
Цырендулма ДОНДОГОЙ

ДЖОН СЭМ ЗҮҮДЭЛНЭ

(ПАМФЛЕТ)

Шанха дээрэhээ шахуу
Шангаар наран шарана.
Джон Сэм ангашанхай.
Джунгли соогуур ябана.
— Шара арhата тэнэгүүдээр
Шадалаа баратараа
байлдахаш,—

Сэм ууртайгаар гүбэрэн,
Сигараяа носоожо татаба.
— Ухай!—байгаад шагнахадань
Уhан шолшогонон урдана.
Ошоходонь, хүйтэн булаг
Орьёлон сохибо урдаhаань.
Үбдэглөөд, ууха гэhэниинь,
Үү татхай!—уhанай орондо,
Шуhан, шуhан, шуhан,
Шуhан—газар дороhоо!
Абарыт!—гартаа бариhан
Автомадынь хуу шуhан,
Үмдэжэ ябаhан хубсаhаниинь
Үмдэ, гуталтаяа—шуhан.
Джунгли партизанууд болоод,
Джон Сэмые тойрошобо.
Тэдэнэй дунда харахадань,
Тээсгэн саазалуулhан
хүбүүдынь.
—Зэмэтэй бэшэлби оройдоош'—
Зэбүүнээр хашхараад hэршэбэ
Сохом hэрибэшье шэшэрнэ,
Сохонь хүлhөөр лэбшэнэ.

Үглөөгүүр Саян уулын хормойдо....

Д. БАЛДАНОВАЙ фотоэтюд.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаhанда: БурАССР-эй (зургаадахи зарлалай) Верховно Совеэдэй IX сессиин хүдэлмэри тухай мэдээсэл; С. Тумуреевэй «Этигэл түгэс байха эшэ үндэhэн», «Ажалша Россин дабшалта» гэhэн РСФСР-эй ЦСУ-гай мэдээсэл;

Хоёрдохи хуудаhанда: партиина hуралсалай жэлэй дүнгүүдтэ зорюулагдаhан Л. Похосоевой статья; «Хулиганташанай түлөө харюусалга шанга болгохо тухай» СССР-эй Верховно Совеэдэй Президиумэй Указ;

Гурбадахи хуудаhанда: Т. Громовагай «Арадай» гэhэн корреспонденци; ТАСС, АПН-эй материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: «Субботний огонек».

Хэрэглэмээр зүбшэл

НАШАТЫРНА СПИРТЭЭР...

☆ Шэрдэгдэhэн пол угааха уhаяа бага зэргэ халааха шухала. Тэрээндэ 1—2 халбага (столовын) нашатырна спирт нэмэгты. Тиимэ уhаар угаахада пол ялалзадаг.

☆ Нэгэ хүнэг уhанда нэгэ халбага (столовын) нашатырна спирт хээд, дотор хубсаhа угаабал, түргэн сэбэр болосотой байдаг юм.

☆ Дүрбэн хуби уhанда нэгэ хуби нашатырна спирт худхаhан зүйлөөр замшева туфли угаадаг юм. Һүүлээрнь тэрэнээ наждачна саарhаар гү, али резиновэ щёткоор үрэхэ.

☆ Никель гүйлгэhэн, мүн мүнгэн эдлэлые нашатырна спиртдэ норгоhон нооhон аршуулаар аршабал, сэбэршье, ялагаршье боложо үгэхэ.

☆ Үhээ hамнадаг hам болон щеткоёо сэбэрлэхэ гэбэл, адха эльhэ хэhэн, нэгэ бага нашатырна спирт дуhаахан уhан соо хонуулаа hаатнай болохо.

(«Крестьянка» журналhаа абтаба).

Редактор Ц. О. Очиров.

Манай адрес, телефонууд:

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—27-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственный—47-59, 35-14, промышленный—48-89, 33-61.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: партийной жизни—40-49, идеологический—24-74, 60-21, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25-41, 38 30, информации—34-05 и переводов—24-74.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н-03596. Зак. № 530.